

**Selgers subsidiære ansvar for disponeringskostnader
etter petroleumsloven § 5-3 tredje ledd
Særlig om finansiell sikkerhetsstillelse for forpliktelsen**

av Marianne Løvås Sagerup

Veileder: Are Lysnes Brautaset. Antall ord: 17 967

Liten masteroppgave i rettsvitenskap

ved Universitetet i Tromsø, JUR-3902

Det juridiske fakultet

Våren 2013

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	3
1.1	Emnet for fremstillingen	3
1.2	Avgrensninger	4
1.3	Begrepsbruk.....	4
1.4	Rettskildebildet.....	6
2	Bakgrunnen for innføringen av det subsidiære ansvaret.....	8
3	Selgers subsidiære ansvar for disponeringskostnader.....	11
3.1	Ansvarets rettighets- og pliktsubjekter.....	11
3.1.1	Kort om petroleumslovens system	11
3.1.2	Hvem kan gjøre ansvaret gjeldende?	11
3.1.3	Hvem kan ansvaret gjøres gjeldende mot?.....	12
3.2	Ansvarets omfang og rekkevidde	12
3.2.1	Ansvaret omfatter kun kostnader tilknyttet den overdratte tillatelse	12
3.2.2	Innretninger som "eksisterte" på overdragelsestidspunktet	13
3.2.3	Særlig om innretningens utvikling etter overdragelsen.....	16
3.3	Når kan det subsidiære ansvaret gjøres gjeldende?.....	18
3.3.1	Kjøpers mislighold av disponeringsforpliktelsen.....	18
3.3.2	De øvrige rettighetshavere kan måtte forskuttere kjøpers disponeringskostnader	19
3.3.3	Selgers mislighold av disponeringsforpliktelsen.....	19
3.4	Overdragelser i flere ledd	20
3.4.1	Når kan krav rettes mot tidligere salgsledd?.....	20
3.4.2	Retten til å søke dekning ved suksessive overdragelser.....	21
4	Skattemessige forhold	22
4.1	Fradrag for skatteverdien av kostnadene ved innfrielse av ansvaret.....	22
4.2	Unntak fra retten til å kreve fradrag ved innfrielse av ansvaret via garantist.....	22
5	Britisk lovgivning.....	25
5.1	The Petroleum Act.....	25
5.2	Forskjeller mellom norsk og britisk lovgivning	26
6	Generelt om sikkerhetsavtalene	28
6.1	Innledning.....	28
6.2	Sikkerhetsavtalenes forhold til øvrige avtaledokumenter	28
6.2.1	Forholdet til overdragelsesavtalen	28
6.2.2	Forholdet til samarbeidsavtalen	28
6.3	Modellklausuler.....	29
6.4	Særlige utfordringer ved inngåelse av sikkerhetsavtaler.....	30
7	Sentrale forhandlingspunkter ved inngåelse av sikkerhetsavtalen.....	33
7.1	Beregning av sikkerhetsbeløpets størrelse – bruk av risikofaktor.....	33
7.2	Tidspunktet for sikkerhetsstillelsen.....	34
8	Nærmere om de ulike typer sikkerhetsstillelse	36

8.1	Innledning.....	36
8.2	Grunnleggende om garantier	36
8.3	Morselskapsgarantier.....	38
8.3.1	Generelt om morselskapsgarantier	38
8.3.2	Hvilket morselskap bør partene velge?	40
8.4	Letters of Credit og bankgarantier.....	42
8.4.1	Standby Letters of Credit	42
8.4.2	On demand bankgarantier	45
8.4.3	Letters of Credit contra bankgarantier	46
8.5	Kombinasjon av en morselskapsgaranti og et Letter of Credit	47
8.6	Sikkerhetsstillelse i form av kontanter	49
8.6.1	Deponering av midler.....	49
8.6.2	Beløpsfastsatt fjerningsbidrag.....	51
8.7	Tilbakekjøpsrett.....	52
9	Avsluttende bemerkninger	55
10	Litteraturliste	56

1 Innledning

1.1 Emnet for fremstillingen

Petroleumsvirksomheten på et felt har begrenset levetid. Virksomheten opphører enten når en tillatelse utløper, eller hvis innretningene på feltet ikke brukes, som oftest fordi det ikke lenger er økonomisk lønnsomt å drive produksjon på feltet.¹

Når virksomheten avsluttes, plikter en rettighetshaver² å gjennomføre disponering av innretningene på feltet, jf. petroleumsløven §§ 5-1 og 5-3.³ Disponeringsplikten omfatter installasjoner, anlegg og annet utstyr som er benyttet i petroleumsvirksomheten.⁴ Loven oppstiller flere ulike disponeringsalternativer. Mest praktisk er hel eller delvis fjerning av innretningen, hvilket innebærer at innretningen tas bort fra sin opprinnelige lokalisering.⁵

En tillatelse til petroleumsvirksomhet kan overdras etter samtykke fra departementet.⁶ Ved slik overdragelse forblir selger, som overdragende rettighetshaver, subsidiært økonomisk ansvarlig overfor de øvrige rettighetshavere for den del av disponeringskostnadene som knytter seg til den overdratte andel, jf. § 5-3 (3).

Temaet for denne avhandlingen er selgers subsidiære ansvar og de avtaler om finansiell sikkerhetsstillelse som selger ofte inngår med kjøper for å sikre seg mot å måtte dekke kjøpers andel av disponeringskostnadene, dersom kjøper ikke oppfyller sin primære forpliktelse. Innledningsvis gis en kort fremstilling av begrunnelsen for det subsidiære ansvaret (punkt 2). Deretter behandles ansvarets innhold, omfang og rekkevidde (punkt 3).

Avhandlingens sentrale del består i å presentere og vurdere de typer sikkerhetsstillelse som partene i praksis benytter seg av ved inngåelse av avtaler om finansiell sikkerhetsstillelse (punkt 8). En hensiktsmessig behandling av temaet forutsetter at det gis en fremstilling av de skattemessige spørsmål av betydning for sikkerhetsstillelsen (punkt 4). Siden norsk praksis i

¹ Morten Karlsen, "Fjerningskontrakter i petroleumsvirksomheten", *Marlus nr. 409*, 2012 s. 10.

² Fysisk eller juridisk person med tillatelse til undersøkelse, utvinning, transport eller utnyttelse, jf. § 1-6 bokstav j.

³ Lov 29. november 1996 nr. 72 om petroleumsvirksomhet.

⁴ Jf. § 1-6 bokstav d.

⁵ Ulf Hammer, Stang, Bjelland, Bustnesli og Bjøranger Tørum (Hammer mfl.), *Petroleumsløven* s. 421.

⁶ Jf. petroleumsløven § 10-12. Også andel i tillatelse kan overdras, jf. (1). Det er mest praktisk idet tillatelser vanligvis tildeles flere rettighetshavere i fellesskap. Samtykkekravet omfatter direkte og indirekte interesseoverføring, jf. 2. pkt.

atskillig grad bygger på praksis fra engelsk rett, gjøres det også rede for britisk lovgivning og avtalepraksis på området (punkt 5). Før de ulike sikkerhetsarrangementene presenteres og vurderes, behandles enkelte generelle forhold av betydning for parter som skal inngå en sikkerhetsavtale (punkt 6). I tillegg vil det bli redegjort for noen sentrale avtalevilkår som partene må bli enige om ved inngåelse av avtalen (punkt 7).

Fremstillingen bygger på en gjennomgang av sikkerhetsavtaler inngått ved kjøp og salg av tillatelser på norsk sokkel. Behandlingen fokuserer på fordeler og ulemper ved bruk av ulike sikkerhetsarrangementer. Særlig tas det sikte på å redegjøre for hvordan partene kan gå frem for å unngå at kostnadene ved sikkerhetsstillelsen blir unødvendig høye.

1.2 Avgrensninger

Flere internasjonale konvensjoner inneholder regler om avslutning av petroleumsvirksomhet, herunder aktørenes rettigheter og plikter i forbindelse med gjennomføring av et vedtak om disponering. Mest sentral er Havrettskonvensjonen og dens artikkel 60.3, retningslinjene fra International Maritime Organization⁷, samt OSPAR-konvensjonen⁸ og OSPAR-beslutning 98/3. En behandling av internasjonal rett på området faller utenfor rammene for avhandlingen, og det foretas ingen generell behandling av de folkerettslige kilder. For denne avhandlingens formål er det tilstrekkelig å legge til grunn at petroleumslovens regler om avslutning av petroleumsvirksomhet forutsettes å være i samsvar med folkerettslige forpliktelser, og at det er de norske reglene som setter rammene for det subsidiære ansvaret.

1.3 Begrepsbruk

I praksis brukes forskjellige begreper for å beskrive avslutningsprosessen. Mest brukt er betegnelsen "*fjerning*". I det følgende brukes begrepet "*disponering*" i tråd med petroleumslovens terminologi. Begrepet "*fjerning*" er dessuten ikke helt treffende siden det kun henspiller på én av flere typer aktiviteter som kan inngå i avslutningsfasen. Fjerning er mest praktisk, men disponering kan også innebære videre bruk i petroleumsvirksomheten,

⁷ International Maritime Organization (IMO) forvalter kompetansen under Havrettskonvensjonen art. 60.3, jf. preambelen i Resolution A.672(16). Retningslinjene utdypet/supplerer pliktene i art. 60.3.

⁸ OSPAR-konvensjonen skal sikre et felles vern av marine ressurser og forhindre forurensning av havområdene, jf. konvensjonens preambel.

annen bruk eller etterlatelse.⁹ Betegnelsen "*disponering*" dekker samtlige aktiviteter som kan inngå i et disponeringsvedtak og som omfattes av det subsidiære ansvaret.

Selgers subsidiære ansvar gjelder ved overdragelse av "en tillatelse eller andel i tillatelse", jf. petroleumsloven § 5-3 (3) 1. pkt. Det kan gis tillatelse til undersøkelse, utvinning, transport eller utnyttelse.¹⁰ Avgjørende for det subsidiære ansvaret er ikke hvilken type tillatelse som er overdratt, men om tillatelsen innbefatter en eller flere innretninger som eksisterte på overdragelsestidspunktet, jf. § 5-3 (3) siste pkt. Oppføring av innretninger på et felt krever at det er gitt en utvinningstillatelse, herunder godkjenning til utbygging og drift på feltet.¹¹ Det kan derfor ikke bli tale om et subsidiært ansvar ved overdragelse av undersøkelsestillatelsettersom disse kun gir rett til å drive letevirksomhet.¹² I den videre fremstilling benyttes derfor begrepene "*tillatelse*" og "*utvinningstillatelse*" som en felles betegnelse på tillatelseter som utløser et subsidiært ansvar ved en eventuell overdragelse. Begrepene er for variasjons skyld brukt om hverandre uten at det er ment å innebære noen realitetsforskjell.

Den fysiske eller juridiske person som innehar en tillatelse til å drive petroleumsvirksomhet betegnes som "*rettighetshaver*".¹³ En tillatelse tildeles normalt flere rettighetshavere som hver innehar en prosentvis ideell andel i tillatelsen. Den gruppe rettighetshavere som innehar andeler i tillatelsen betegnes som "*rettighetshavergruppen*". Petroleumsloven bruker begrepet "*overdragende rettighetshaver*" om den fysiske eller juridiske person som overdrar en tillatelse. I det følgende benyttes betegnelsen "*selger*" om den rettighetshaver som overdrar en tillatelse. De resterende rettighetshavere i rettighetshavergruppen omtales som "*øvrige rettighetshavere*". Den fysiske eller juridiske person som tillatelsen overdras til, og som blir ny rettighetshaver, betegnes som "*kjøper*".

Det finnes en rekke finansielle arrangementer som partene kan benytte seg av ved inngåelse av en sikkerhetsavtale. En garanti er et eksempel på et slikt finansielt arrangement. I den videre fremstilling benyttes begrepet "*finansiell sikkerhetsstillelse*" ved henvisning til sikkerhetsstillelseter generelt og betegnelsen "*garanti*" dersom det er tale om garantier spesielt. Det selskap eller den bank som stiller en garanti betegnes som "*garantisten*".

⁹ Petroleumsloven § 5-1 (1) 3. pkt.

¹⁰ *ibid.* § 1-6 bokstav j.

¹¹ *ibid.* §§ 3-3, jf. 4-2 og 4-3.

¹² *ibid.* § 2-1 (2).

¹³ *ibid.* § 1-6 bokstav j.

Avtaler om finansiell sikkerhetsstillelse som inngås på norsk sokkel betegnes som "Decommissioning Security Agreements" eller "DSA-er", antakelig fordi de bygger på avtalene fra britisk sokkel. De er dessuten utformet på engelsk i likhet med andre kontrakter i olje- og gassindustrien. Norsk olje & gass har foreslått betegnelsen "finansiell sikkerhetsavtale for fjerningsforpliktelser" som en alternativ norsk oversettelse.¹⁴ En kan vanskelig tale om en fast, norsk begrepsbruk all den tid det er begrenset med juridisk litteratur på området. I det følgende benyttes "*avtale om finansiell sikkerhetsstillelse*" og "*(finansiell)sikkerhetsavtale*" om hverandre som en betegnelse på slike avtaler.

1.4 Rettskildebildet

Når det gjelder det subsidiære ansvaret, er det bestemmelsene i petroleumsloven med tilhørende forarbeider og forskrifter som utgjør det sentrale rettskildematerialet. Det foreligger ingen rettspraksis som direkte omhandler petroleumslovens bestemmelser om avslutning av petroleumsvirksomhet. Dette henger sammen med at ansvaret først ble tatt inn i loven medio 2009.¹⁵ Kommentartutgaven til petroleumsloven inneholder en generell fremstilling av ansvaret.¹⁶ Denne er imidlertid ikke oppdatert på enkelte spørsmål om ansvarets omfang og rekkevidde som nå er nærmere regulert i petroleumsforskriften.¹⁷ Så vidt meg bekjent er det heller ikke skrevet juridiske artikler om ansvaret etter at det ble innført. Det finnes en artikkel om overdragelse av utvinningstillatelser med fokus på forholdet til avslutningsforpliktelser, men denne er skrevet før ansvaret ble innført med utgangspunkt i et høringsbrev fra departementet.¹⁸

Avtaler om finansiell sikkerhetsstillelse for det subsidiære ansvaret har et mer begrenset rettskildetilfang. Det finnes verken lovbestemmelser eller rettspraksis som omhandler emnet.¹⁹ Alminnelige garantirettslige (kausjonsrettslige) regler og prinsipper vil likevel gjelde

¹⁴ Anbefalte retningslinjer pkt. 7.1.

¹⁵ Inn tatt ved lov 19. juni 2009 nr. 104 (ikr. 1. juli 2009).

¹⁶ Hammer mfl., Petroleumsloven.

¹⁷ Forskrift 27. juni 1997 nr. 653 om petroleumsvirksomhet.

¹⁸ Stian T. Krydsby, "Overdragelse av deltakerandeler i utvinningstillatelser: Forholdet til avslutningsforpliktelser", *Marlus nr. 370*, 2009.

¹⁹ Finansavtaleloven kapittel 4 inneholder regler om kausjoner (garantier) og kommer til anvendelse når kreditor er en finansinstitusjon, jf. § 57. Ved sikkerhetsstillelse for disponeringskostnader er det selger som er kreditor og avtalene faller derfor utenfor kapitlets virkeområde. Loven kodifiserer imidlertid tidligere ulovfestet rett og kan derfor tjene som bakgrunnsrett ved eventuell tolkningstvil hvis avtaleforholdet reguleres av norsk rett.

ved tolkning og anvendelse av avtalene. Kommentartutgaven til petroleumsloven konsentrerer seg naturligvis om bestemmelsene i loven, og inneholder ingen fremstilling av temaet.²⁰ Det er skrevet noen få artikler om sikkerhetsstillelse for disponeringskostnader, men disse er forfattet av britiske jurister og omhandler britisk lovgivning og avtalepraksis.²¹ Videre har det britiske "Department of Energy and Climate Change" (DECC), samt interesseorganisasjonene Norsk olje & gass og Oil and Gas UK, utarbeidet veiledende retningslinjer om emnet.²²

Den del av avhandlingen som omhandler finansielle sikkerhetsstillelser bygger på en gjennomgang av et utvalg sikkerhetsavtaler inngått mellom aktører på norsk sokkel etter at det subsidiære ansvaret ble innført. Siden den gang har det vært gjennomført 265 overdragelser.²³ En stor andel av disse utløser ikke et subsidiært ansvar, fordi overdragelsene gjelder utvinningstillatelse hvor det ennå ikke er oppført innretninger på feltet på overdragelsestidspunktet.²⁴ I slike tilfeller er det ikke aktuelt for partene å inngå en avtale om finansiell sikkerhetsstillelse. Blant den andel av overdragelsene som utløser et subsidiært ansvar, forekommer det også at partene ikke ønsker å inngå en sikkerhetsavtale.²⁵ Av de aktører som har inngått en slik avtale, har de aller fleste vært villige til å gi innsyn i avtalene. Det må derfor kunne antas at kontraktsmaterialet gir et godt bilde av de arrangementer aktørene benytter i praksis. Sikkerhetsavtalene er av kommersiell karakter og jeg har fått tilgang til dem under forutsetning om taushetsplikt. Fremstillingen bærer i noen grad preg av dette, idet innholdet i avtalene må gjengis i generalisert form.

²⁰ Problemstillingen nevnes kort på s. 443.

²¹ Se litteraturliste.

²² Norsk olje & gass, tidl. Oljeindustriens Landsforening (OLF), er interesse- og arbeidsgiverorganisasjon for selskaper tilknyttet norsk olje- og gassvirksomheten. Oil & Gas UK er tilsvarende organisasjon på britisk sokkel.

²³ Tallene er innhentet fra Petroleumsregisteret og innbefatter overdragelser gjennomført før medio april 2013.

²⁴ Se punkt 3.2.2 nedenfor.

²⁵ Eksempelvis fordi selger anser kjøper for å være av solid finansiell styrke.

2 Bakgrunnen for innføringen av det subsidiære ansvaret

Norsk petroleumsvirksomhet har i stor grad vært dominert av rettighetshavere med solid finansiell styrke. Dette har endret seg etter hvert som stadig flere felt har kommet inn i en moden fase. Et modent felt kjennetegnes ved at feltet er godt utviklet og produksjonen går mot slutten. Feltet stenges ned når driftskostnadene overstiger produksjonsinntektene. Da er det ikke lenger økonomisk lønnsomt å drive virksomhet på feltet. Den perioden hvor produksjonen fra feltet faller og enhetskostnadene stiger, kalles for haleproduksjonsfasen. De største oljeselskapene konsentrerer seg ofte i mindre grad om å drive produksjon på modne felt.²⁶ Dette har gjort at også mindre aktører har kunnet etablere seg.²⁷ Noen av disse, såkalte haleprodusenter, har spesialisert seg på å forlenge perioden for økonomisk lønnsom drift på modne felt ved å utvikle metoder som reduserer driftskostnadene og øker utvinningen.²⁸ Det er særlig ved overdragelse av andeler i slike modne felt, typisk til mindre aktører, at problemstillingen med sikkerhetsstillelse oppstår ettersom disponering skal gjennomføres når produksjonen og bruken av innretningene opphører.²⁹

En tillatelse tildeles normalt flere rettighetshavere i fellesskap. Samtlige rettighetshavere er forpliktet til å besørge gjennomføring av disponeringsvedtaket, jf. petroleumsløven § 5-3 (2). Ved tildelingen blir det stilt vilkår om at rettighetshaverne inngår en samarbeidsavtale, jf. § 3-3 (4).³⁰ Denne utgjør en sentral del av konsesjonsverket og bestemmelsene i avtalen kan sies å være konsesjonsvilkår, selv om avtalen mellom rettighetshaverne virker som en alminnelig privatrettslig avtale.³¹ Rettighetshaverne er derfor forpliktet til å være part i avtalen. Etter samarbeidsavtalen hefter rettighetshaverne prinsipalt proratarisk og subsidiært solidarisk for forpliktelser som oppstår som følge av rettighetshavergruppens virksomhet, jf. artikkel 7.1. Dersom et finansielt solid selskap i gruppen selger sin andel i tillatelsen til et mindre finansielt solid selskap, øker risikoen for at de øvrige rettighetshavere vil måtte dekke

²⁶ St.meld.nr.38 (2003-2004) s. 41.

²⁷ Ot.prp.nr.48 (2008-2009) s. 4-5.

²⁸ St.prp.nr.1 (2005-2006) pkt. 11.2.

²⁹ Begrepet må ikke forveksles med uttrykket "moden sokkel" som betegner godt kartlagte områder på sokkelen med kjent geologi og godt utbygd infrastruktur.

³⁰ Bestemmelsen kodifiserer konsesjonspraksis som stiller krav om inngåelse av en samarbeidsavtale, se Hammer mfl., Petroleumsløven s. 125.

³¹ Knut Kaasen, "Statsdeltagelsesavtalen i norsk petroleumsvirksomhet: Kontraksrettslig form, konsesjonsrettslig innhold – eller omvendt?" pkt. 4.1.

en større del av forpliktelsene enn deres andel i tillatelsen tilsier i medhold av solidaransvaret. Det subsidiære ansvaret ble tatt inn i petroleumsloven for å unngå at de øvrige rettighetshavere eksponeres for økt risiko dersom en rettighetshaver velger å overdra sin tillatelse.³²

Ved å lovfeste det subsidiære ansvaret skapes klarhet i hvem som skal dekke disponeringskostnadene og i hvilken rekkefølge det skal skje.³³ Ansvaret kan også ha en preventiv effekt. Ved at selger kan holdes subsidiært ansvarlig for disponeringskostnadene, fratas han et eventuelt insentiv til å selge tillatelsen billig i et forsøk på å kvitte seg med en dyr disponeringsforpliktelse.³⁴

Ulempen ved at selger kan holdes subsidiært ansvarlig for disponeringskostnadene, er at selger ikke kan overdra tillatelsen mot fullt og endelig oppgjør, og på den måten være helt uten ansvar for det som skjer med tillatelsen slik som tidligere. Dette har ført til utstrakt bruk av finansielle sikkerhetsstillelser som bidrar til å komplisere overdragelsesprosessen. De er også svært kostbare, noe som særlig går ut over aktører med mindre finansiell styrke. I verste fall kan det bidra til å redusere omsetningen av tillatelser og hindre at mindre, spesialiserte aktører (haleprodusenter) kommer inn på norsk sokkel. En slik utvikling vil samsvare dårlig med det politiske ønske om å legge til rette for nye aktørers deltakelse på norsk sokkel.³⁵ Det er et viktig tilskudd for den norske petroleumsvirksomheten at nye selskaper kommer inn med nye idéer og forretningsstrategier. Et videre spekter av aktører bidrar til økt verdiskapning gjennom reduserte kostnader og økt utvinning.³⁶ Dette er Varg-feltet i Nordsjøen et godt eksempel på. I henhold til planen til daværende operatør³⁷ Hydro, skulle feltet ha vært stengt ned innen utgangen av 2002. Pertra, som overtok som ny operatør på feltet, klarte imidlertid å øke de gjenværende reserver i feltet til mer enn på oppstartstidspunktet ved å fokusere på undergrunnsarbeidet. Det drives fremdeles produksjon på feltet, som forventes å kunne produsere helt frem til 2021.³⁸ I følge Talisman, som er operatør for feltet, har staten

³² Ot.prp.nr.48 s. 4-5.

³³ *ibid.* s. 5 og Hammer mfl., Petroleumsloven s. 443.

³⁴ Krydsby pkt. 1.3.

³⁵ St.meld.nr.38 s. 41.

³⁶ *l.c.*

³⁷ Operatøren er den rettighetshaver som forestår den daglige ledelse av petroleumsvirksomheten på vegne av de øvrige rettighetshaverne, jf. petroleumsloven § 1-6 bokstav k.

³⁸ Samtykke til forlengelse av tillatelsen er publisert på Petroleumstilsynets nettsider (se litteraturliste).

siden 2003 tjent om lag 7 milliarder skatte kroner på virksomheten – som ingen av de store selskapene ønsket å drive videre.³⁹ Et annet eksempel er Gydafeltet i Nordsjøen, som også opereres av Talisman. Feltet var antatt å ha en opprinnelig levetid på 20 år. Ved å utnytte eksisterende infrastruktur, samt fokusere på effektiv organisasjon, har Talisman lyktes i å forlenge feltets levetid med ytterligere 20 år. Frem mot 2006, hvor feltet etter tidligere planer skulle vært under nedstengning, hadde Talisman ambisjoner om å fordoble produksjonen fra Gyda.⁴⁰

Selgers behov for at kjøper stiller sikkerhet for ansvaret, kan dessuten medføre en konkurransevridning i favør av finansielt sterke aktører. En selger vil ofte forsøke å unngå å selge tillatelsen til en finansielt svak aktør for å minimere risikoen for å måtte dekke kjøpers disponeringskostnader. Videre får finansielt sterke selskaper bedre betingelser for sikkerhetsstillelsen og kan derfor lettere tilby en god pris for tillatelsen.⁴¹

³⁹ Nettartikkel i Aftenposten (se litteraturliste).

⁴⁰ Eksemplene er hentet fra St.meld.nr.38 pkt. 3.4.

⁴¹ Hammer mfl., Petroleumsloven s. 444.

3 Selgers subsidiære ansvar for disponeringskostnader

3.1 Ansvarets rettighets- og pliktsubjekter

3.1.1 Kort om petroleumslovens system

Reglene om avslutning av petroleumsvirksomhet på norsk sokkel følger av kapittel 5 i petroleumsloven. Det er rettighetshaveren, den som til enhver tid er innehaver av en tillatelse, som er forpliktet til å sørge for gjennomføring av disponeringsvedtaket og som må dekke kostnadene ved dette, jf. § 5-3 (4).

Kostnadene ved disponeringen dekkes på samme måte som øvrige utgifter rettighetshavergruppen pådrar seg gjennom virksomheten. På forespørsel fra operatøren, en såkalt "cash call", plikter partene å skyte inn et tilstrekkelig beløp til å dekke forpliktelsen, jf. samarbeidsavtalen artikkel 8.1. Operatøren sørger så for at gruppens forpliktelser betales til rett tid, jf. samarbeidsavtalen pkt. 3.2, jf. 8.1.

Fra og med overdragelsestidspunktet er det kjøper som er innehaver av tillatelsen og som overtar som rettighetshaver til tillatelsen, se § 1-6 bokstav j. Dermed er det kjøper som er ansvarlig for å dekke disponeringskostnadene sammen med de øvrige rettighetshavere. Dette er bakgrunnen for at selgers ansvar er subsidiært, slik at selger kun kan holdes ansvarlig hvis kjøper selv ikke er i stand til å innfri forpliktelsen, jf. punkt 3.2.1 nedenfor.

3.1.2 Hvem kan gjøre ansvaret gjeldende?

Selger er ansvarlig "overfor de øvrige rettighetshavere", jf. petroleumsloven 5-3 (3) 2. pkt. Det kan reises spørsmål om det subsidiære ansvaret kan påberopes av den enkelte rettighetshaver eller om det må gjøres gjeldende av rettighetshavergruppen i fellesskap. Verken loven eller forarbeidene bringer klarhet i dette.

Når ikke annet er bestemt, er det operatøren som opptrer utad på vegne av rettighetshavergruppen, jf. samarbeidsavtalen artikkel 3.2 1. pkt. Operatøren skal blant annet sørge for rettidig betaling av alle utgifter som skriver seg fra rettighetshavergruppens virksomhet, jf. 2. pkt. Samarbeidsavtalen synes altså å legge opp til at det er operatøren som skal gjøre ansvaret gjeldende på vegne av de øvrige partene i rettighetshavergruppen. Hensynet til en kostnadseffektiv prosess taler også for dette.

Bestemmelsene i samarbeidsavtalen må imidlertid ses i sammenheng med at det i de aller fleste tilfeller er mest hensiktsmessig at én av rettighetshaverne, nemlig operatøren, opptrer utad på vegne av hele rettighetshavergruppen. Samarbeidsavtalen kan likevel neppe forstås slik at den enkelte rettighetshaver skal være avskåret fra å gjøre ansvaret gjeldende hvis det er nødvendig for å sikre vedkommendes rettigheter i henhold til petroleumsloven og samarbeidsavtalen. Det er eksempelvis ingen grunn til at de øvrige rettighetshavere skal måtte gjøre ansvaret gjeldende gjennom operatøren, hvis det er operatøren som misligholder betalingsplikten.⁴² Det kan også tenkes andre tilfeller hvor den enkelte rettighetshaver har en berettiget interesse i å gjøre ansvaret gjeldende. Dersom nødvendige tiltak fra operatørens side lar vente på seg, er det lite rimelig at ikke den enkelte rettighetshaver skal kunne gjøre ansvaret gjeldende på egenhånd. I motsatt fall fratras de øvrige rettighetshavere muligheten til å påberope egne rettigheter som følge av forhold på operatørens side. Et slikt resultat må kreve særlig forankring i petroleumsloven eller i samarbeidsavtalen.

På denne bakgrunn synes det klart at ansvaret også må kunne gjøres gjeldende av den enkelte rettighetshaver.

3.1.3 Hvem kan ansvaret gjøres gjeldende mot?

Det er selger, som "overdragende rettighetshaver", som er subsidiært ansvarlig overfor de øvrige rettighetshavere, jf. petroleumsloven 5-3 (3) 3. pkt. Har flere rettighetshavere overdratt andeler til en og samme misligholdende rettighetshaver (kjøper), kan de gjenværende rettighetshavere søke dekning parallelt hos hver enkelt selger.⁴³ Dekning kan kun søkes for den enkelte selgers respektive andel, jf. punkt 3.2.1 nedenfor.

3.2 Ansvarets omfang og rekkevidde

3.2.1 Ansvaret omfatter kun kostnader tilknyttet den overdratte tillatelse

Det subsidiære ansvaret er et økonomisk ansvar, jf. petroleumsloven § 5-3 (1) 1. pkt. En ønsket ikke å pålegge selger ansvar for å gjennomføre et disponeringsvedtak fordi det ikke er gitt at selger har en relevant organisasjon på disponeringstidspunktet.⁴⁴

⁴² Hammer mfl., Petroleumsloven s. 445.

⁴³ Ot.prp.nr.48 s. 12.

⁴⁴ l.c.

Ansvar er objektivt i den forstand at bakgrunnen for overdragelsen er uten betydning for ansvarets omfang.⁴⁵

Videre er ansvaret proratarisk, det skal beregnes på grunnlag av størrelsen på den overdratte andel, jf. 5-3 (3) 3. pkt. Selger kan således kun holdes subsidiært ansvarlig for den del av disponeringskostnadene som tilfaller den andel av tillatelsen som han overdrar.⁴⁶ Hvis kjøper har kjøpt andeler fra flere rettighetshavere, kan hver enkelt selger derfor kun holdes ansvarlig for den del av kjøpers disponeringsforpliktelse som skriver seg fra vedkommendes respektive andel i tillatelsen.

I følge forarbeidene omfatter ansvaret ikke et senere oppstått solidaransvar i henhold til samarbeidsavtalen.⁴⁷ Selger kan følgelig ikke holdes ansvarlig for kostnader som er pådratt etter overdragelsestidspunktet, og som en eller flere av de øvrige rettighetshaverne skulle ha dekket i henhold til solidaransvaret i samarbeidsavtalen. Dette må ses i sammenheng med at selger ikke lenger er part i samarbeidsavtalen etter overdragelsen, og kan derfor ikke lenger holdes solidarisk ansvarlig for de forpliktelser som oppstår som følge av rettighetshavergruppens virksomhet.⁴⁸ Fra og med overdragelsestidspunktet er det nemlig kjøper som ny rettighetshaver som er bundet av samarbeidsavtalen, se artikkel 23.1.

At ansvaret ikke omfatter et senere oppstått solidaransvar i henhold til samarbeidsavtalen, harmonerer godt med regelen i § 5-3 (3) 5. pkt. om at selger ikke svarer for innretninger som plasseres på feltet etter overdragelsen, jf. punkt 3.2.2 nedenfor. Begrensningen bidrar også til å skape forutberegnelighet for selgeren som lettere kan anslå ansvarets omfang.⁴⁹

3.2.2 Innretninger som "eksisterte" på overdragelsestidspunktet

Ansvar er begrenset til kostnader knyttet til innretninger, herunder brønner, "som eksisterte på overdragelsestidspunktet", jf. petroleumsloven § 5-3 (3) siste pkt. Overdragelsestidspunktet er den dag overdragelsen er registrert i petroleumsregisteret, jf. petroleumsforskriften § 45a.⁵⁰

⁴⁵ Ot.prp.nr.48 s. 12.

⁴⁶ l.c.

⁴⁷ l.c.

⁴⁸ l.c.

⁴⁹ Hammer mfl., Petroleumsloven s. 448.

⁵⁰ Overdragelsen skal føres i registeret, jf. kapittel 4 i forskrift 19. juni 1997 nr. 618 om petroleumsregisteret.

Spørsmålet er når en innretning må anses å "eksistere" i henhold til bestemmelsen.

Ordet "eksistere" taler for at ansvaret omfatter innretninger som er ferdigstilt på overdragelsestidspunktet. Ut ifra lovens ordlyd synes det ikke å ha betydning hvor innretningen befinner seg på tidspunktet for overdragelsen. Utover dette gir verken loven eller forarbeidene nærmere veiledning om hvor grensen skal trekkes.

I juridisk teori har det vært diskutert om det er tilstrekkelig at prosjekteringen er påbegynt, at bygging er iverksatt eller om innretningen må være leveringsklar.⁵¹ Nå er det fastsatt i petroleumsforskriften at bestemmelsen omfatter innretninger "som eksisterte fysisk på overdragelsestidspunktet og som er plassert på bestemmelsesstedet". Ansvaret omfatter også "påbegynte innretninger, herunder brønner, som er under plassering innenfor området for utvinningstillatelsen".⁵²

Forskriften knytter skjæringstidspunktet til tidspunktet for *plassering* av (den påbegynte) innretningen.

Etter forskriftens ordlyd må innretninger som er plassert på sitt bestemmelsessted klar falle innenfor, mens innretninger som kun er ferdig prosjektert, hvor bygging ennå ikke er påbegynt, klart må falle utenfor. Utover dette byr formuleringen i forskriften på enkelte tolkningsutfordringer når det gjelder tidspunktet for når en innretning anses å "eksistere" i henhold til petroleumsløven § 5-3 (3).

For det første kan det stilles spørsmål om når en innretning kan anses å være "påbegynt".

Ordet "påbegynt" innebærer at det ikke kreves at innretningen er endelig ferdigstilt. Det må bety at ansvaret også omfatter halvfabrikerte innretninger som fraktes inn på feltet i flere deler, hvor en ikke ubetydelig del av ferdigstillelsen skal skje på feltet. Det er imidlertid vanskelig å se for seg praktiske tilfeller hvor det kan oppstå tvil om innretningen er påbegynt, når det i tillegg kreves at den må være "under plassering innenfor området for tillatelsen". En vanlig utbyggingsmetode er at innretningens understell (jacketen) installeres først. Deretter installeres dekket (topside) i én eller flere deler. Når understellet fraktes ferdigstilt ut på feltet, kan det neppe være tvil om at innretningen må anses å være "påbegynt".

⁵¹ Hammer mfl., Petroleumsløven s. 448-449.

⁵² Jf. § 45a (1) 1. pkt.

Spørsmålet blir derfor *når* en påbegynt innretning er "under plassering innenfor området for tillatelsen".

Området for tillatelsen vil være entydig angitt gjennom kart og koordinater. Det springende punkt er hva som ligger i "under plassering".

Det er neppe tilstrekkelig at innretningen bare er kommet innenfor området for tillatelsen. Men er det nok at innretningen er anbrakt til det endelige bestemmelsessted, eller må det kreves at løfteoperasjoner eller annet monteringsarbeid er igangsatt?

Begge løsninger er forenelige med lovens ordlyd "eksisterte". Petroleumsforskriftens formulering "under plassering", tilsier at monteringsarbeidet må være igangsatt på overdragelsestidspunktet for at innretningen skal være omfattet av det subsidiære ansvaret, fordi (en påbegynt) innretning rent faktisk ikke er under plassering dersom den kun er fraktet ut til bestemmelsesstedet. I eksempelet ovenfor innebærer det at arbeidet med å montere understellet (jacketen) må være igangsatt. Her kan det oppstå grensetilfeller. Er det nødvendig med forberedende arbeid før selve monteringsarbeidet kan begynne, kan det bli spørsmål om innretningen er "under plassering" allerede når det forberedende arbeidet er igangsatt. Ved montering av en rørledning kan det eksempelvis være nødvendig å utføre gravearbeid før arbeidet med å feste rørledningen til havbunnen kan iverksettes. Er forarbeidet nødvendig for å få plassert innretningen, er det trolig mest naturlig å se på forarbeidet som en del av det totale monteringsarbeidet, slik at rørledningen må anses å være "under plassering" hvis gravearbeidet er iverksatt på overdragelsestidspunktet.

All den tid forskriften kan gi rom for tolkningstvil, bør partene søke klarhet i hvilke innretninger som eksisterer på overdragelsestidspunktet allerede ved inngåelse av overdragelsesavtalen. Det er viktig for partene å ha klart for seg hvilke innretninger som omfattes av ansvaret allerede på tidspunktet for sikkerhetsstillelsen, fordi forpliktelsens omfang har direkte betydning for hvilket beløp det skal stilles sikkerhet for.⁵³ En idé kan være å utarbeide en oversikt over innretningene på feltet og ta denne inn som et vedlegg til overdragelsesavtalen.

Dersom kjøper ikke er i stand til å dekke sin andel av disponeringskostnadene, er det ikke kjøper, men de øvrige rettighetshavere som kommer til å gjøre ansvaret gjeldende overfor

⁵³ Se punkt 7.1 nedenfor.

selger. De kan ha en annen formening om hvilke innretninger som "eksisterte" og var "under plassering innenfor området for utvinningstillatelsen" på overdragelsestidspunktet. Selger bør derfor søke å betrakte de faktiske forhold fra et objektivt ståsted når det vurderes hvilke innretninger som omfattes av det subsidiære ansvaret. I motsatt fall risikerer selger, hvis det subsidiære ansvaret aktualiseres og det oppstår tvist om hvilke innretninger som er omfattet av ansvaret, at det er stilt sikkerhet for et for lavt beløp hvis det i en rettslig avgjørelse legges til grunn at de øvrige rettighetshavernes forståelse av bestemmelsen er den riktige. En datert oversikt, signert av både selger og kjøper, skaper dessuten notoritet og kan bli et viktig bevis for det tilfelle at det oppstår tvist mellom selger og de øvrige rettighetshaverne om omfanget av det subsidiære ansvaret. Dette er et vesentlig poeng ettersom en eventuell tvist trolig ikke settes på spissen før på disponeringstidspunktet, som normalt er mange år etter overdragelsen, og hvor feltet kan ha blitt tilført nye innretninger.

3.2.3 Særlig om innretningens utvikling etter overdragelsen

Utgangspunktet er klart. Det subsidiære ansvaret er begrenset til kostnader knyttet til innretninger som "eksisterte på overdragelsestidspunktet".⁵⁴

Ordlyden tilsier at selger kan holdes ansvarlig for samtlige kostnader knyttet til disponering av en innretning, så lenge innretningen eksisterte på overdragelsestidspunktet. Dette taler for at selger kan holdes subsidiært ansvarlig for eventuelt senere utførte modifikasjoner⁵⁵, for eksempel kostnader knyttet til disponering av nytt utstyr som er tilføyet innretningen etter overdragelsen.

Det følger imidlertid av forarbeidene at ansvaret er begrenset til selgers andel av disponeringskostnadene, slik disse ville vært på det endelige disponeringstidspunkt *hvis* innretningen hadde forblitt uendret etter tidspunktet for overdragelsen.⁵⁶ Innretningens utvikling etter overdragelsen er således uten betydning for ansvars omfang. Forarbeidene begrunner ansvarsbegrensningen med at ansvaret ikke skal øke etter overdragelsestidspunktet som følge av etterfølgende utvikling i tillatelsen som selger ikke har innvirkning på.

⁵⁴ Jf. § 5-3 (3) 3. pkt.

⁵⁵ Modifikasjoner er tekniske forbedringer utover gjenopprettelse av innretningens opprinnelige tilstand. Disse kan forlenge innretningens levetid i større eller mindre grad.

⁵⁶ Ot.prp.nr.48 s. 12-13.

Bestemmelsen legger opp til et vanskelig vurderingstema da et anslag over ansvarets omfang må baseres på faktorer som det er knyttet atskillig usikkerhet til. Det er blant annet ingen nødvendig sammenheng mellom et tiltak som gjøres på en innretning og den betydning tiltaket eventuelt får for den endelige disponeringskostnad.⁵⁷ Tiltak som alminnelig vedlikehold, reparasjoner og modifikasjoner, kan både øke og redusere kostnadene. En kan eksempelvis se for seg at det er byttet ut deler av en innretning og at løftarbeidet ved fjerning av denne har blitt lettere som følge av endringen, hvilket igjen fører til reduserte disponeringskostnader. Det kan også tenkes at det etter overdragelsen har vært tilføyet stadig nye deler på en innretning etter hvert som den teknologiske utvikling har gjort det mulig å utvikle nye anordninger. Det sier seg selv at det kan by på vanskeligheter når det skal tas stilling til om noen av endringene har ført til en økning i disponeringskostnadene, og i så fall hvor stor denne økningen er.

I tillegg til at anslaget må baseres på faktorer det er knyttet stor usikkerhet til, er det et ytterligere kompliserende element at disponeringen normalt skjer mange år etter overdragelsen. En ting er å beregne kostnadene ved disponering av dagens innretninger. En annen ting er å fastslå hva disponeringen ville kostet dersom den hadde vært utført mange år tilbake i tid. Ofte blir disponeringen dyrere å gjennomføre med tiden fordi innretningene tæres og slites ned. Lang tids bruk og værhardt klima medfører slitasjeskader, svakheter i konstruksjonen og betydelig innslag av korrosjon.⁵⁸

Dersom det har vært utført endringer på innretningen, må det tas stilling til om disse har forlenget innretningens levetid, og i så fall hvor mye dyrere det har blitt å gjennomføre disponeringsvedtaket. Dette er jo kostnader som selger ikke skal svare for etter § 5-3 (3) 3. pkt. I forlengelsen av dette kan det oppstå vanskelige spørsmål knyttet til utførte reparasjoner. Hvilke reparasjoner anses som nødvendig vedlikehold til forskjell fra modifikasjoner, og hvordan skal en vurdere reparasjoner som også forlenger innretningens levetid?

Det er ikke usannsynlig at selger og de øvrige rettighetshaverne kan ha ulike synspunkter på hva disponeringskostnaden ville vært om det ikke hadde vært utført endringer på innretningene på feltet etter overdragelsen. Selger bør ta høyde for dette ved beregning av

⁵⁷ Ot.prp.nr.48 s. 12.

⁵⁸ Trond Sollund og Lars Ragnar Mysen, "Kontraktsmessige utfordringer ved fjerning av innretninger på sokkelen" pkt. 5.1.

sikkerhetsbeløpet og ved fastsettelse av risikofaktorens størrelse, se nedenfor i punkt 7.1. Her vil selger dra nytte av å ha utarbeidet en oversikt over de innretninger som var på feltet på overdragelsestidspunktet. Denne kan benyttes som bevis i tilfelle det oppstår tvist mellom partene på dette punkt.

3.3 Når kan det subsidiære ansvaret gjøres gjeldende?

3.3.1 Kjøpers mislighold av disponeringsforpliktelsen

Loven gir ingen veiledning med hensyn til når kjøper kan anses å ha misligholdt sin forpliktelse, slik at det subsidiære ansvaret kan gjøres gjeldende mot selger. I følge forarbeidene må de gjenværende rettighetshaverne uttømme de muligheter samarbeidsavtalen gir for innkalling av midler før ansvaret kan gjøres gjeldende.⁵⁹ For det tilfelle at disponering skal gjennomføres i flere trinn, eksempelvis fordi én av innretningene på feltet er utdatert og skal fjernes før virksomheten på feltet skal avsluttes, vil bestemmelsene i samarbeidsavtalen gi mulighet for dekning. Etter samarbeidsavtalen kan de øvrige rettighetshaverne nemlig dekke eventuelt forskutterte utgifter ved å overta kjøpers del av produsert petroleum, jf. artikkel 9.1. Videre kan rettighetshaverne på nærmere bestemte vilkår kreve at kjøper overdrar sin deltakerandel som dekning for sitt krav, jf. artikkel 9.3. Hvis det derimot ikke er verdier igjen i feltet, og all virksomhet på feltet skal avsluttes, vil de nevnte bestemmelser ikke være til hjelp for de øvrige rettighetshaverne.

Tidligere har det vært stilt spørsmål ved hvor langt rettighetshaverne må gå i sitt forsøk på inndrive kravet overfor kjøper før de kan sies å ha "uttømt" samarbeidsavtalens muligheter for innkalling av midler. Dette er nå klargjort i petroleumsforskriften. Ansvaret inntreer når rettighetshaveren "etter påkrav har misligholdt sin betalingsforpliktelse". Rettighetshaver anses for å ha misligholdt forpliktelsen hvis ansvaret ikke er dekket "senest innen tre måneder etter at påkrav er mottatt".⁶⁰ Innskuddsforpliktelsen må altså rent faktisk være misligholdt, hvilket utelukker inntredelse av ansvaret på grunnlag av antesipert mislighold. På den annen side inntreer ansvaret allerede på tidspunktet for mislighold. Det kreves altså ikke at det er brakt på det rene at kjøper ikke er i stand til å dekke noen del av forpliktelsen. De øvrige

⁵⁹ Ot.prp.nr.48 s. 12.

⁶⁰ Jf. § 45a (3) 3. pkt.

rettighetshavere behøver derfor ikke å vente på behandlingen av kjøpers konkursbo for å se om det utbetales dividende.⁶¹

Så fremt bestemmelsene i samarbeidsavtalen ikke gir mulighet for dekning, kan selger altså holdes ansvarlig for kjøpers misligholdte disponeringskostnader så snart det har gått tre måneder siden kjøper mottok påkrav om betaling.

3.3.2 De øvrige rettighetshavere kan måtte forskuttere kjøpers disponeringskostnader

Samtlige rettighetshavere forpliktet til å sørge for gjennomføring av disponeringsvedtaket.⁶² Rettighetshaverne plikter å skyte inn et tilstrekkelig beløp til å dekke disponeringskostnadene, jf. samarbeidsavtalen artikkel 8.1. Rettighetshaverne hefter solidarisk for hverandres betalingsforpliktelse, jf. artikkel 7.1. Dersom en eller flere av rettighetshaverne ikke er i stand til å dekke sin andel av disponeringskostnadene, vil de øvrige rettighetshavere "på vanlig måte være ansvarlige for hele kostnaden ved gjennomføringen av disponeringen".⁶³ De øvrige rettighetshavernes plikter består således uavhengig av rettighetshavernes krav mot selger i henhold til det subsidiære ansvaret.

Dersom selger enda ikke har dekket kjøpers utestående betalingsforpliktelse, innebærer dette at de øvrige rettighetshaverne må forskuttere et tilsvarende beløp i samsvar med deltakerandelene⁶⁴ etter samarbeidsavtalen artikkel 9.1, hvis det er nødvendig for å dekke rettighetshavergruppens forpliktelser som forfaller til betaling. Det kan eksempelvis være tilfelle at entreprenørens krav på utført disponeringsarbeid snart forfaller til betaling. Dette er naturlig ettersom artikkel 9.1 nettopp er ment å sikre at rettighetshavergruppens utgifter betales rettidig.⁶⁵

3.3.3 Selgers mislighold av disponeringsforpliktelsen

Det kan bli spørsmål om når *selger* kan anses å ha misligholdt sin betalingsforpliktelse i henhold til det subsidiære ansvaret. Problemstillingen kan eksempelvis oppstå i forbindelse med tvangsfullbyrdelse etter tvangsfullbyrdelsesloven, idet mislighold er et materielt vilkår

⁶¹ Eksempelet er hentet fra anbefalte retningslinjer pkt. 5.1.

⁶² Jf. petroleumsloven § 5-3 (2).

⁶³ Ot.prp.nr.48 s. 12.

⁶⁴ Deltakerandelen er den prosentvise ideelle andel en part har i utvinningstillatelsen/interessentskapet, jf. artikkel 1.

⁶⁵ Se samarbeidsavtalen artikkel 3.2.

for tvangskraft etter tvangsfullbyrdsloven § 4-4.⁶⁶ Tidspunktet for selgers mislighold er også av betydning ved spørsmål om insolvens etter konkursloven, jf. § 61 flg.⁶⁷.

Det følger nå av petroleumsforskriften at overdragende selskaper anses å ha misligholdt sin forpliktelse dersom de ikke har dekket sitt ansvar senest innen tre måneder etter at påkrav er mottatt.⁶⁸ Når de øvrige rettighetshaverne fremsetter påkrav, har selger altså tre måneder på å skaffe midler til dekning av ansvaret. Ettersom kjøper i forkant av dette har hatt tre måneder på å dekke den utestående disponeringsforpliktelse, kan de øvrige rettighetshavere måtte belage seg på å vente et halvt år før de mottar midler fra selger i henhold til det subsidiære ansvaret – gitt at selger ikke misligholder betalingsforpliktelsen.

3.4 Overdragelser i flere ledd

3.4.1 Når kan krav rettes mot tidligere salgsledd?

Den videre drøftelse forutsetter at det har vært gjennomført overdragelser i flere ledd. En aktør (A) har overdratt en tillatelse til aktør (B). Deretter har (B) overdratt tillatelsen til selger (C), som igjen har solgt tillatelsen til kjøper (D). I det følgende betegnes aktør (A) og (B) som "*de tidligere rettighetshaverne*".

En overdragende rettighetshavers ansvar består ved senere overdragelser av andelen eller deler av denne, jf. petroleumsloven § 5-3 (3) 4. pkt. Ved overdragelser i flere ledd vil det derfor være flere tidligere rettighetshavere som de øvrige rettighetshaverne kan rette krav mot.

Rettighetshaverne må først rette krav mot det selskap som sist overdro andelen, altså selger (C), jf. § 5-3 (3) 4 pkt. Påkrav kan først rettes mot neste selskap, tidligere rettighetshaver (B), når selger har misligholdt sin betalingsforpliktelse i tre måneder.⁶⁹

Tremånedersfristen for mislighold gjelder "overdragende selskaper", jf. petroleumsforskriften § 45a (3) 3. pkt. Fristen for mislighold er altså tre måneder for hvert salgsledd. Krav kan derfor først rettes mot tidligere rettighetshaver (A) når det har gått tre måneder uten at tidligere rettighetshaver (B) har klart å innfri forpliktelsen.

⁶⁶ Lov 26. juni nr. 86 om tvangsfullbyrdelse.

⁶⁷ Lov 8. juni nr. 58 om gjeldsforhandling og konkurs.

⁶⁸ Jf. petroleumsforskriften § 45a (3) 3. pkt.

⁶⁹ *ibid.* § 45a (3) 2. og 3. pkt.

3.4.2 Retten til å søke dekning ved suksessive overdragelser

Regelen om at den overdragende rettighetshavers forpliktelser består ved senere overdragelser, gjelder ved overdragelser "av andelen eller deler av denne", jf. petroleumsløven § 5-3 (3) 4. pkt. Den gjelder således også ved suksessive overdragelser, hvor flere tidligere rettighetshavere (B) har overdratt sine andeler til én selger (C), som igjen har overdratt hele sin andel til kjøper (D).⁷⁰

Ved suksessive overdragelser kan de øvrige rettighetshaverne søke dekning parallelt hos hver enkelt selger for hans respektive andel.⁷¹ Regelen er altså den samme som når flere selgere har overdratt andeler til en og samme misligholdende rettighetshaver.⁷² De øvrige rettighetshaverne må her som ellers rette krav mot selger (C), før krav kan rettes mot de tidligere rettighetshaverne (B), jf. § 5-3 (3) 4. pkt.

Det kan tenkes tilfelle hvor den andel selger overdrar til kjøper, er mindre enn summen av de andeler som de tidligere rettighetshaverne i sin tid overdro til selger. I så fall kan det kun søkes dekning parallelt hos de tidligere rettighetshaverne for en forholdsmessig del av den senere overdratte andel.⁷³ Har selger (C) eksempelvis ervervet en andel fra en tidligere rettighetshaver (B), for så å overdra halvparten av denne andelen videre til kjøper (D), vil altså det krav som de øvrige rettighetshaverne kan rette mot tidligere rettighetshaver (B), halveres.⁷⁴

⁷⁰ Ot.prp.nr.48 s. 12.

⁷¹ I.c.

⁷² Jf. punkt 3.1.3 ovenfor.

⁷³ Ot.prp.nr.48 s. 12.

⁷⁴ Hammer mfl., Petroleumsløven s. 452.

4 Skattemessige forhold

4.1 Fradrag for skatteverdien av kostnadene ved innfrielse av ansvaret

Aktører på norsk kontinentalsokkel svarer ordinær selskapsskatt med 28 % i tillegg til en særskatt på 50 % for inntekter vunnet ved petroleumsutvinning.⁷⁵ Kostnader til disponering er fradragsberettiget i tråd med de alminnelige skatteregler for virksomheten.⁷⁶ Det er således staten som bærer den vesentligste del av disponeringskostnadene. Av denne grunn er det forutsatt i petroleumslovens forarbeider at staten på tilsvarende måte skal bære den vesentligste del av kostnadene knyttet til sikkerhetsstillelser.

Ved innføringen av ansvaret ble det forventet en utstrakt bruk av sikkerhetsstillelser. Av hensyn til både staten og aktørene selv, ønsket en å unngå at kostnadene knyttet til slike sikkerhetsstillelser ble unødvendig høye. Det ble derfor innført en fradragsregel i petroleumsloven som innebærer at selgers ansvar skal beregnes på grunnlag av størrelsen på den overdratte andel, og fremmes mot selger, etter fradrag for skatteverdien av kostnadene som pådras ved gjennomføringen av disponeringsvedtaket, jf. § 5-3 (3) 3. pkt. Bestemmelsen begrenser selgers ansvar til den fremtidige netto disponeringskostnad etter fradrag for skatteverdien av kostnadene. Selger holdes med andre ord kun ansvarlig for "etter skatt"-verdien av disponeringskostnaden. Med en skattesats på 78 % utgjør selgers subsidiære ansvar således 22 % av den andel av disponeringskostnadene som knytter seg til den overdratte andel. Det resterende bæres av staten.⁷⁷

4.2 Unntak fra retten til å kreve fradrag ved innfrielse av ansvaret via garantist

Fradragsregelen i petroleumsloven § 5-3 (3) 3. pkt. bygger på en forutsetning om at aktørene ikke samtidig gis skattemessig fradrag for utbetaling knyttet til det subsidiære ansvaret. Tilsvarende forutsetter bestemmelsen at oppgjør i henhold til det subsidiære ansvaret ikke anses som skattepliktig inntekt. En slik skattemessig behandling etablerer et unntak fra de alminnelige skatteregler ved at selger ikke kan kreve fradrag i særskattepliktig inntekt for sine kostnader.⁷⁸ Derfor ble det tatt inn en bestemmelse i petroleumsskatteloven⁷⁹ § 3 j som gir

⁷⁵ Forskrift 27. november 2012 nr. 1211 §§ 4-1 (3) og 4-2.

⁷⁶ I Rt. 2004 s. 1921 tok Høyesterett stilling til når fradrag kan kreves for kostnader til nedstegning, se fotnote 178.

⁷⁷ Ot.prp.nr.48 s. 5.

⁷⁸ l.c.

⁷⁹ Lov 13. juni 1975 om skattlegging av undersjøiske petroleumsforekomster mv.

hjemmel til å gjøre et slikt unntak fra skattereglene.⁸⁰ Etter bestemmelsen gis det ikke fradrag for kostnader til å dekke et økonomisk ansvar etter petroleumsloven § 5-3 (3). Mottatt oppgjør etter § 5-3 anses ikke som skattepliktig inntekt, jf. petroleumsskatteloven § 3 j 2. pkt. Etter petroleumsskattelovens forarbeider skal kostnader til å gjennomføre et disponeringsvedtak utover dette behandles etter de alminnelige skatteregler.⁸¹

Petroleumsskatteloven gir altså ikke hjemmel til en "etter skatt"-behandling av andre inntekter og kostnader som kan oppstå som følge av det subsidiære ansvaret. Eventuelle regressoppgjør mellom rettighetshavere, og garantiutbetalinger fra morselskap, bank eller annen tredjemann til selger eller de øvrige rettighetshavere, skal altså behandles etter de ordinære skatteregler.⁸² Dette betyr at mottakere av slike oppgjør må svare særskatt for oppjøret, og blir sittende igjen med en kostnad som forutsetningsvis skulle vært dekket av staten, jf. punkt 4.1 ovenfor.

På denne bakgrunn må selger ved overdragelse av en tillatelse legge til grunn at et utbetalt garantibeløp vil være underlagt alminnelig (sær)skatteplikt. For at en selger skal holdes skadesløs ved hjelp av en sikkerhetsstillelse, må det derfor stilles sikkerhet for 100 % av den andel av disponeringskostnadene som skriver seg fra den overdratte andel. Etter å ha svart skatt på det utbetalte garantibeløp, vil selger da sitte igjen med 22 % av beløpet, som tilsvarer det beløp selger kan bli holdt ansvarlig for etter petroleumsloven. Stilles det motsetningsvis sikkerhet for kun 22 % av den disponeringskostnad selger holdes ansvarlig for, vil selger etter å ha svart skatt for 78 % av garantibeløpet, mangle et beløp tilsvarende det en har betalt i skatt for å få dekket forpliktelsen. Dette må selger i så fall dekke for egen regning.

Innføringen av skattebestemmelsen høstet massiv kritikk fra aktørene i industrien fordi den er til hinder for at fradragsregelen i petroleumsloven § 5-3 (3) tjener den tiltenkte hensikt.⁸³ Finansdepartementet ønsker imidlertid ikke å endre loven på dette punkt. Departementet har erkjent at fradragsregelen i petroleumsloven dermed får mindre betydning for garantiansvaret og for kostnader ved garantistillelse via tredjeparter, men har påpekt at bestemmelsen fremdeles bidrar til å redusere det krav som påhviler selger. I følge departementet er regelen også praktisk når krav rettes mot en tidligere rettighetshaver som har trukket seg ut fra norsk sokkel, i motsetning til en "etter skatt"-løsning som ville hatt en uønsket kompliserende effekt

⁸⁰ Ot.prp.nr.95 (2008-2009) pkt. 3.3.

⁸¹ l.c.

⁸² Prinsipputtalelse fra Finansdepartementet, ref. 10/3174 pkt. 3.1.

⁸³ Se brev til Finansdepartementet fra Oljeindustriens landsforening (nå Norsk olje & gass) datert 30. juni 2010.

på skattesystemet, fordi de involverte parter i en garantisituasjon ofte er underlagt ulike skatteregimer med ulike skattesatser.⁸⁴ Endelig har departementet lagt til grunn at en endring av bestemmelsen vil gi utilsiktede provenyvirknninger på grunn av forskjeller i skattesatser, og innebære at en måtte vurdere "etter skatt"-regler også for skatteyttere som ikke er særskattepliktige.⁸⁵

Kjøper må altså stille sikkerhet for 100 % av disponeringskostnadene knyttet til den overdratte andel, til tross for at selger etter petroleumsloven § 5-3 (3) bare kan holdes ansvarlig for 22 % av kostnadene. Det subsidiære ansvaret har med det fått nøyaktig de negative konsekvenser som Olje- og energidepartementet søkte å unngå ved innføringen av ansvaret. Det kan by på vanskeligheter for mindre finansielt sterke aktører å måtte stille sikkerhet for 100 % av disponeringskostnadene i stedet for 22 %. Dette kan få uheldige konsekvenser for annenhåndsomsetningen av utvinningstillatelser – i strid med regjeringens ønske om å legge til rette for et bredere aktørbilde.

Kostnadene kjøper pådrar seg som følge av sikkerhetsstillelsen er direkte knyttet til det subsidiære ansvaret, og klassifiseres derfor som en driftskostnad på lik linje med den post som sikres (altså det subsidiære ansvaret). Driftskostnader er fradragsberettiget i særskattepliktig inntekt, hvilket innebærer at kjøper kan føre fradrag for 78 % av de løpende kostnader for sikkerhetsstillelsen. Dette bidrar i noen grad til å avbøte de mest uheldige konsekvenser av dagens regler om den skattemessige behandling av garantikostnader.⁸⁶

⁸⁴ Henholdsvis sokkel- og landdistriktet i Norge og i utlandet.

⁸⁵ Prinsipputtalelse fra Finansdepartementet, ref. 10/3174 pkt. 3.1.

⁸⁶ *ibid.* pkt. 3.2.

5 Britisk lovgivning

5.1 The Petroleum Act

På britisk sokkel er det bestemmelsene i the Petroleum Act som angir aktørenes rettigheter og plikter.⁸⁷ Ansvar for avslutning av petroleumsvirksomheten påhviler enhver aktør som er innehaver av et såkalt "section 29 notice". Ansvar er med andre ord ikke knyttet til den enkelte tillatelse og følger ikke med hvis tillatelsen overdras.⁸⁸

The Department of Energy and Climate Change (DECC), sender ut section 29 notices til enhver aktør som får tillatelse til å drive petroleumsvirksomhet.⁸⁹ Varselet sendes når byggingen av den første innretningen er påbegynt.⁹⁰ Mottakerne må fremlegge en avslutningsplan og er solidarisk ansvarlig for gjennomføring av denne, jf. Petroleum Act section 29 (5).⁹¹ Dersom de øvrige mottakerne ikke er i stand til å dekke forpliktelsen, risikerer selger å måtte bære hele disponeringsforpliktelsen alene, se punkt 5.2 nedenfor.

Departementet kan trekke tilbake et tidligere utsendt section 29 notice.⁹² Dette vurderes alltid i forbindelse med overdragelser fordi departementet sender ut et section 29 notice til kjøper som ny rettighetshaver til tillatelsen. En rekke forhold har betydning når det vurderes om det varsel som er tilsendt selger skal trekkes tilbake. Et sentralt vurderingstema er hvorvidt det kan antas at de øvrige innehaverne av et section 29 notice klarer å innfri disponeringsforpliktelsen.⁹³ Det har også betydning om selger har inngått en sikkerhetsavtale med kjøper. I så fall er departementet "likely to look favourably on the release of a departing licensee".⁹⁴

⁸⁷ The Petroleum Act No. 96/1998 .

⁸⁸ Jf. DECC, Guidance Notes. Decommissioning of Offshore Oil & Gas Installations and Pipelines under the Petroleum Act 1998, 2011 pkt. 3.9 og 3.10 (heretter Guidance Notes).

⁸⁹ Jf. the Petroleum Act section 29.

⁹⁰ Guidance Notes pkt. 3.3 og 3.4.

⁹¹ *ibid.* annex F pkt. 5.

⁹² Jf. Petroleum Act section 31 (5).

⁹³ Guidance Notes annex F pkt. 9-11.

⁹⁴ *ibid.* pkt. 21.

Trekkes et varsel tilbake, er selger i utgangspunktet fritatt for ansvar. Departementet har likevel adgang til å holde selger ansvarlig dersom det er nødvendig for at avslutningsplanen skal bli gjennomført, jf. the Petroleum Act section 34. Bestemmelsen er en snever unntaksregel. Den har aldri vært benyttet i praksis og anses som en siste utvei fra departementets side hvis samtlige innehavere av et section 29 notice ikke klarer å innfri forpliktelsen.⁹⁵

5.2 Forskjeller mellom norsk og britisk lovgivning

Ettersom det britiske regelverket er bygget opp etter et annet system enn det norske, er det hensiktsmessig å peke på noen sentrale forskjeller før sikkerhetsavtalene behandles nærmere.

Ved overdragelser vil det britiske departementet normalt trekke tilbake selgers section 29 notice hvis de øvrige rettighetshaverne på feltet er finansielt solide.⁹⁶ Selger av en tillatelse på norsk sokkel er derimot subsidiært ansvarlig for disponeringskostnadene uavhengig av de øvrige rettighetshavernes finansielle stilling. Ved innføringen av ansvaret fremmet Norsk olje & gass forslag om at det ved overdragelser mellom finansielt solide aktører skulle gis adgang til å fravike bestemmelsen om det subsidiære ansvaret.⁹⁷ En slik løsning ble imidlertid ikke valgt av hensyn til likebehandling av aktørene.⁹⁸

Selv om selger av en tillatelse på britisk sokkel kan unngå ansvar hvis de øvrige rettighetshaverne er finansielt solide, har forskjellen ikke avgjørende betydning for spørsmålet om sikkerhetsstillelse siden selger om nødvendig kan holdes ansvarlig etter section 34. Selger kan derfor ha behov for at det stilles sikkerhet selv om departementet har trukket tilbake hans section 29 notice.

En britisk aktør kan bare holdes ansvarlig etter section 34 dersom samtlige av de øvrige rettighetshaverne ikke er i stand til å innfri forpliktelsen. Selges en tillatelse på norsk sokkel, kan selger holdes subsidiært ansvarlig allerede når kjøpers betalingsforpliktelse er misligholdt. Dette er en klar fordel for de øvrige rettighetshaverne, som har mindre grunn til å bekymre seg for hvem selger overdrar tillatelsen til, idet det er selger selv som må dekke

⁹⁵ Guidance Notes pkt. 3.11.

⁹⁶ *ibid.* annex F pkt. 9-11.

⁹⁷ Høringsuttalelse fra Norsk olje & gass pkt. 7.2.6.

⁹⁸ Ot.prp.nr.48 s. 8.

kjøpers eventuelle mislighold av disponeringskostnadene. Det var nettopp dette som var hovedbegrunnelsen for innføringen av ansvaret, jf. ovenfor i punkt 2.

Den kanskje viktigste forskjellen mellom det norske og britiske regelverket, er at ansvaret til en selger på britisk sokkel ikke er begrenset til størrelsen på den overdratte andel slik som i norsk rett. Dermed risikerer selger å måtte dekke hele disponeringsforpliktelsen, inklusive den del av forpliktelsen som i utgangspunktet skulle vært dekket av de øvrige rettighetshaverne. I Storbritannia benyttes sikkerhetsavtaler derfor også utenom overdragelsessituasjonene ved at det inngås én avtale hvor samtlige rettighetshavere er part.

Endelig kan selger av en tillatelse på britisk sokkel holdes ansvarlig for nytt utstyr som tilføyes innretningene på feltet etter overdragelsen. I motsetning til petroleumsloven, inneholder the Petroleum Act nemlig ingen begrensninger med hensyn til innretningenes utvikling etter overdragelsen. Selger kan likevel ikke holdes ansvarlig for nye innretninger som er plassert på feltet etter overdragelsestidspunktet.⁹⁹

⁹⁹ Guidance Notes pkt. 3.13.

6 Generelt om sikkerhetsavtalene

6.1 Innledning

I det følgende behandles enkelte generelle forhold av betydning for parter som skal inngå en avtale om finansiell sikkerhetsstillelse. Innledningsvis gjøres det kort rede for sikkerhetsavtalens forhold til overdragelsesavtalen og samarbeidsavtalen, som begge har nær tilknytning til sikkerhetsavtalen (punkt 6.2). Deretter vises det til enkelte modellklausuler som er tilgjengelig for bruk ved utforming av en sikkerhetsavtale (punkt 6.3). Endelig gjennomgås noen særlige utfordringer som gjør seg gjeldende ved inngåelse av avtalen (punkt 6.4).

6.2 Sikkerhetsavtalenes forhold til øvrige avtaledokumenter

6.2.1 Forholdet til overdragelsesavtalen

Sikkerhetsavtaler inngås i forbindelse med, og som en følge av, at en tillatelse eller andel i tillatelse til petroleumsvirksomhet overdras. Sikkerhetsavtalen må derfor ses i sammenheng med den avtale som regulerer gjennomføringen av selve overdragelsen.¹⁰⁰

Overdragelsesavtalen har relativt kort varighet og vil normalt undertegnes og oppfylles i løpet av høyst et par år.¹⁰¹ Sikkerhetsavtalen har et betydelig lengre livsløp. Disponering skal normalt skje mange år frem i tid, og feltets levetid kan bli forlenget ytterligere som følge av den teknologiske utvikling. Derfor bør sikkerhetsavtalen inngås som et selvstendig dokument, atskilt fra overdragelsesavtalen.

6.2.2 Forholdet til samarbeidsavtalen

Ved overdragelse av en deltakerandel skal overdragelsesavtalen inneholde bestemmelser om at erververen er bundet av samarbeidsavtalen og vilkårene i utvinningstillatelsen med senere endringer og tillegg, jf. samarbeidsavtalen art. 23.1. Som (overdragende) rettighetshaver er selger bundet av samarbeidsavtalen, og må sørge for at kjøper forplikter seg til å tre inn i samarbeidsavtalen med de rettigheter og plikter som er knyttet til den overdratte andel.

¹⁰⁰ De norske overdragelsesavtalene utformes på engelsk og betegnes i likhet med de britiske avtalene som "Sales and Purchase Agreements" ("SPAs").

¹⁰¹ Anbefalte retningslinjer pkt. 7.1.

6.3 Modellklausuler

Olje- og gassindustrien på britisk sokkel har gjennom Oil & Gas UK utformet en standard sikkerhetsavtale som aktørene kan benytte seg av ved overdragelse av tillatelser på britisk sokkel. Med utgangspunkt i denne, har to internasjonale operatører utarbeidet to samlinger med modellklausuler til bruk ved overdragelser på norsk sokkel. Disse er vedlagt anbefalte retningslinjer fra Norsk olje & gass.

Siden det britiske regelverket er forskjellige fra det norske, er den britiske standarden noe ulik modellklausulene fra Norsk olje & gass.¹⁰² Den britiske standarden er primært tiltenkt brukt til å regulere forholdet mellom samtlige rettighetshavere, i motsetning til modellklausulene fra Norsk olje & gass som er utformet for bruk mellom selger og kjøper alene. Standarden fra Oil & Gas UK kan imidlertid også brukes i forbindelse med en overdragelse hvor selger ønsker å redusere risikoen for å bli holdt ansvarlig etter section 29 og/eller section 34 i the Petroleum Act.¹⁰³ Selger beskyttes ved at kjøper stiller sikkerhet overfor de øvrige rettighetshaverne i kraft av en eksisterende sikkerhetsavtale som kjøper tiltrer.¹⁰⁴ Tidligere var det vanlig at selger og kjøper, på samme måte som på norsk sokkel, inngikk en egen sikkerhetsavtale i forbindelse med overdragelser. Dette resulterte i at både selger og de øvrige rettighetshaverne krevde at kjøper stilte sikkerhet for disponeringsforpliktelsen, såkalt "double security". Oil & Gas UK har derfor utarbeidet en standard sikkerhetsavtale som er utformet slik at selger kan forbli part i avtalen etter overdragelsen ene og alene for å kunne påberope kjøpers eventuelle mislighold av avtalen.¹⁰⁵ Denne forskjellen er imidlertid av mer formell karakter og trenger nødvendigvis ikke å ha betydning for hvilken type sikkerhet partene velger å benytte seg av.

Standarden fra Oil & Gas UK og modellklausulene fra Norsk olje & gass, er ikke industristandarder på lik linje med for eksempel fabrikkasjonskontraktene NF og NTK.¹⁰⁶ Som følge av en rekke individuelle forskjeller av betydning for bestemmelsene i sikkerhetsavtalen, har det vist seg verken ønskelig eller praktisk gjennomførbart å utforme en felles standard. Typisk vil forhold som eksempelvis omfanget av disponeringsforpliktelsen, samt partenes

¹⁰² Jf. ovenfor i punkt 5.2.

¹⁰³ Oil & Gas UK, Decommissioning Security Agreement Guidance Notes, 2009 s. 3-4.

¹⁰⁴ Anbefalte retningslinjer pkt. 7.2.

¹⁰⁵ Oil & Gas UK, Decommissioning Security Agreement Guidance Notes s. 4.

¹⁰⁶ Industristandarder for utbygger på norsk sokkel, jf. Knut Kaasen, Petroleumskontrakter s. 19.

finansielle styrke og organisasjonsstruktur, være av sentral betydning for avtalens innhold. Avtalene er derfor kun ment som maler eller modeller som partene kan ta utgangspunkt i ved utforming av sikkerhetsavtalen.

6.4 Særlige utfordringer ved inngåelse av sikkerhetsavtaler

De totale kostnadene ved avvikling av de om lag 500 innretningene på norsk sokkel er foreløpig anslått til 160 milliarder norske kroner.¹⁰⁷ Gjennomføring av et disponeringsvedtak er med andre ord en svært kostbar prosess. Omfanget av den enkelte forpliktelse kan variere betydelig avhengig av antall innretninger på feltet, størrelsen på disse og arbeidets tekniske vanskelighetsgrad. Videre har selgers andel i tillatelsen betydning for hvor stor del av forpliktelsen selger kan holdes subsidiært ansvarlig for, jf. punkt 3.2.1 ovenfor. Endelig har det betydning hvor stor andel av kjøpers disponeringskostnader selger krever at kjøper skal stille sikkerhet for. Det er ikke uvanlig at det stilles sikkerhet for opp mot 1-2 milliarder norske kroner. For kjøper kan det å stille sikkerhet for et så høyt beløp bli en utfordring.

Dersom selger krever at det skal stilles sikkerhet, vil kjøper naturligvis at det skal koste minst mulig. Selger på sin side, ønsker en sikkerhetsavtale som eliminerer eller sterkt begrenser risikoen for å bli holdt endelig økonomisk ansvarlig for disponeringskostnadene. Siden disse to ønskene ikke er fullt ut forenlige, vil partene ha mer eller mindre motstridende interesser ved inngåelse av sikkerhetsavtalen.

Hvor mye forhandlingsrom partene har, avhenger blant annet av selgers motiv for å selge. Undertiden er det selgers behov for å frigjøre midler som er årsaken til at tillatelsen ønskes overdratt. Da kan selger være villig til å fire på kravene til sikkerhetsstillelsen hvis det er det som skal til for å oppnå et salg. Selger kan eksempelvis være villig til å akseptere det høyeste kjøpetilbudet for å få inn mest mulig penger med en gang, selv om den som har avgitt budet ikke er i stand til å innfri de krav til sikkerhetsstillelse som selger opprinnelig har satt. I så tilfelle påtar selger seg en kalkulert risiko. Er derimot salget motivert ut ifra et strategisk mål om å selge seg ut av norsk sokkel, kan det være viktigere for selger å sikre seg mot et eventuelt fremtidig ansvar i et land hvor en ikke lenger driver virksomhet. Er det flere interessenter, kan det i så fall være et alternativ å akseptere et lavere kjøpetilbud fra en finansielt solid interessent, hvis interessenten med det høyeste kjøpetilbudet ikke klarer å stille tilfredsstillende sikkerhet.

¹⁰⁷ Rapport fra klima- og forurensingsdirektoratet, "Avvikling av utrangerte offshoreinstallasjoner" s. 5.

Videre er det vanskelig for partene å anslå et eksakt tidspunkt for disponeringen. Disponeringstidspunktet avhenger av en rekke variabler, så som forventet produksjon på feltet, den til enhver tid gjeldende olje- og gasspris, drifts- og vedlikeholdskostnader samt innretningens tekniske tilstand.¹⁰⁸ Ofte kan feltets levetid forlenges som følge av teknologisk utvikling eller nytenkning fra aktørenes side. Det vises her til de tidligere nevnte eksemplene fra Nordsjøen, hvor levetiden for feltene Varg og Gyda er forlenget med om lag 20 år. Den generelle kostnadsutvikling i olje- og gassindustrien er et ytterligere kompliserende element når disponeringstidspunktet anslås. Utviklingen i olje- og gassprisen kan vanskelig forutsees, men er avgjørende for hvor lenge det er økonomisk lønnsomt å drive virksomhet på feltet.¹⁰⁹

Tvil knyttet til disponeringstidspunktet, skaper igjen usikkerhet ved beregning av disponeringskostnadene. Ettersom innretningene slites ned med tiden, blir det tekniske arbeidet vanskeligere og mer kostnadskrevenende å gjennomføre – særlig gjelder dette mot slutten av innretningenes planlagte tekniske levetid.¹¹⁰ Disponeringsarbeidet kan således bli dyrere hvis disponeringen skjer senere enn antatt på tidspunktet for overdragelsen.

Videre avhenger kostnadene ved disponeringen av flere variabler. Ofte mangler partene inngående kunnskap om innretningens tilstand. Dette kan by på uforutsette hindringer og uventede ekstrakostnader ved utføringen av arbeidet.¹¹¹ Tilgangen på tungløftfartøy og kapasitet hos anleggene som behandler utrangerte innretninger spiller også inn.¹¹² Siden det er tale om arbeid som det i utgangspunktet er svært kostbart å utføre, kan selv små endringer i slike variabler medføre store ekstrakostnader. Usikkerhet knyttet til beregning av disponeringskostnadene kan gjøre det utfordrende for partene å bli enige om hvilket beløp det skal stilles sikkerhet for, se punkt 7.1 nedenfor.

Endelig kan det være usikkert hvilke krav departementet kommer til å stille til gjennomføring av disponeringen. Rettighetshaverne kan tidligst fremlegge avslutningsplanen fem år før bruken av en innretning antas å endelig opphøre.¹¹³ Departementet fatter så vedtak om

¹⁰⁸ Klima- og forurensningsdirektoratet, "Helhetlig forvaltningsplan for Nordsjøen og Skagerrak" pkt. 45.

¹⁰⁹ Nettartikkel fra Oljedirektoratet, "Forsvarlig fjerning av gamle innretninger".

¹¹⁰ Sollund og Mysen, "Kontraktsmessige utfordringer ved fjerning av innretninger på sokkelen" pkt. 5.1 og Klima- og forurensningsdirektoratet, "Avvikling av utrangerte offshoreinstallasjoner" s. 5.

¹¹¹ Hammer mfl., pkt. 5.3.

¹¹² Oljedirektoratet, "Forsvarlig fjerning av gamle innretninger".

¹¹³ Jf. petroleumsloven § 5-1 (2).

disponering på bakgrunn av avslutningsplanen, jf. petroleumsloven § 5-3 (1). I vurderingen som ligger til grunn for vedtaket, skal det blant annet legges vekt på tekniske, sikkerhetsmessige, miljømessige og økonomiske forhold og hensynet til andre brukere av havet, jf. (1). I de senere år har miljørettslige prinsipper fått stadig større innpass i norsk lovgivning. Det er ikke utenkelig at departementet vil tillegge miljøhensyn enda større vekt i tiden fremover. Oppjusteres ambisjonsnivået i avslutningsfasen over tid, kan det resultere i at departementet stiller strengere krav til gjennomføringen av disponeringen, slik at disponeringskostnadene blir større enn antatt på overdragelsestidspunktet.¹¹⁴ Videre kan nyutviklet teknologi åpne for å ta i bruk løsninger som ikke har vært tilgjengelig tidligere. Et eksempel på dette er betonginnretninger som til nå har blitt etterlatt på norsk sokkel. På nåværende tidspunkt innebærer fjerning av innretningene både sikkerhetsmessige og miljømessige utfordringer.¹¹⁵ Dersom det utvikles nye metoder og nytt utstyr som kan avbøte disse utfordringene, kan det føre til at departementet i fremtiden vil legge til grunn at betonginnretningene skal fjernes i stedet for å etterlates, med de ekstra kostnader det medfører.

¹¹⁴ Endre Stavang, "Overveltning av disponeringskostnader knyttet til gassrørledninger på norsk sokkel", *Marlus nr. 300*, 2003 pkt. 2.2. og 4.3.2.

¹¹⁵ Klima- og forurensingsdirektoratet, "Avvikling av utrangerte offshoreinstallasjoner" punkt 5-7.

7 Sentrale forhandlingspunkter ved inngåelse av sikkerhetsavtalen

7.1 Beregning av sikkerhetsbeløpets størrelse – bruk av risikofaktor

Ved inngåelse av en sikkerhetsavtale må partene komme til enighet om hvilket beløp det skal stilles sikkerhet for.

En rekke forhold har betydning for disponeringskostnadene, og det vil være knyttet større eller mindre grad av usikkerhet til hvert enkelt av disse, jf. punkt 6.4 ovenfor. Partene benytter derfor en risikofaktor ved beregning av kostnadsestimatet, for å unngå at disponeringskostnadene overstiger det beløp kjøper har stilt sikkerhet for.

I anbefalte retningslinjer fra Norsk olje & gass, understrekes at "ethvert salg av utvinningstillatelser som er i produksjon vil ha sine særegenheter og en eventuell DSA må derfor spesialtilpasses til situasjonen".¹¹⁶ Etter avtale A i retningslinjene, er fastsettelse av risikofaktoren "likely to be an important and difficult negotiation issue".¹¹⁷ Likevel er det benyttet en konkret prosentsats på 50 % både i avtale A og avtale B. I flere av sikkerhetsavtalene er det også benyttet en risikofaktor på 50 %. Det er vanskelig å vite om partene har benyttet denne prosentsatsen fordi den anses som passende i avtaleforholdet, eller om det er fordi Norsk olje & gass har benyttet denne. For enkelte av avtalene er det nærliggende å anta det siste, som følge av at det generelt er stor grad av likhet mellom avtalen og modellklausulene fra Norsk olje & gass.

Det virker mindre hensiktsmessig hvis det er slik at enkelte aktører ukritisk benytter den prosentsats som Norsk olje & gass opererer med i sine retningslinjer. Formålet med risikofaktoren er at den skal gjenspeile den konkrete grad av usikkerhet knyttet til kostnadsestimatet for det enkelte felt. Normalt vil partene eksempelvis ha et bedre grunnlag for beregning av kostnadene hvis overdragelsen skjer mot slutten av feltets levetid. Da kan det være grunn til å operere med en lavere prosentsats som risikofaktor.¹¹⁸ Det samme vil være tilfelle dersom aktørene har erfaring med disponering av lignende innretninger fra tidligere. Da er det normalt mindre usikkerhet knyttet til beregningen av kostnadene.

¹¹⁶ Anbefalte retningslinjer pkt. 7.2.

¹¹⁷ Avtale A fotnote 6.

¹¹⁸ Oil & Gas UK, Decommissioning Security Agreement Guidance Notes s. 8.

Partene har kommet frem til alternative løsninger i noen av sikkerhetsavtalene. Det er for det første tatt i bruk andre risikofaktorer enn 50 %. Det opereres også med risikofaktorer som er vesentlig mindre enn 50 %.

I enkelte avtaler er det benyttet ulike risikofaktorer avhengig av hvilken kredittrating¹¹⁹ kjøper har når det skal stilles sikkerhet. Et eksempel på dette er en avtale hvor sikkerhetsbeløpet skal tilsvare den estimerte disponeringskostnad med fradrag for feltets verdi. Er kjøpers kredittrating *over* et bestemt nivå på tidspunktet for sikkerhetsstillelsen, benyttes ingen risikofaktor ved beregningen av den estimerte disponeringskostnad. *Tilsvare*r ratingen det angitte nivå, legges det til en risikofaktor "Y₁". Er kredittratingen *under* dette nivået, benyttes en enda høyere risikofaktor "Y₂".

Tankegangen er trolig at det er større sannsynlighet for at kjøper klarer å dekke eventuelle kostnadsoverskridelser som ikke er omfattet av sikkerhetsstillelsen hvis kjøper har en solid kredittrating, noe som gir grunn til å operere med en mindre risikofaktor. Ved å benytte seg av ulike risikofaktorer avhengig av de faktiske forhold på tidspunktet for sikkerhetsstillelsen, unngår partene at det stilles sikkerhet for et høyere beløp enn nødvendig.

7.2 Tidspunktet for sikkerhetsstillelsen

Ved inngåelse av sikkerhetsavtalen må partene også bli enige om på hvilket tidspunkt kjøper skal stille sikkerhet.

En sikkerhetsstillelse har negativ innvirkning på kjøpers økonomi. Den negative innvirkning kan være i form av utgifter til betaling av sikkerhetsstillelsen, eller binding av kapital dersom sikkerhet stilles ved bruk av kontanter. Stilles det en morselskapsgaranti, har sikkerhetsstillelsen negativ innvirkning på morselskapets regnskap.¹²⁰ Derfor er det ønskelig å unngå at det stilles sikkerhet på et tidligere tidspunkt enn nødvendig.

På den annen side vil en selger normalt unngå at disponeringskostnadene overstiger feltets verdi på tidspunktet for sikkerhetsstillelsen. Er det ikke nok verdier i feltet som kan realiseres til dekning av disponeringskostnadene, løper selger en større risiko for å bli holdt subsidiært ansvarlig for forpliktelsen.¹²¹ Når disponeringskostnadene overstiger de

¹¹⁹ Kredittratingen gjenspeiler selskapets kredittverdighet, se punkt 8.5 nedenfor.

¹²⁰ Se nedfor i punkt 8.3.1.

¹²¹ Se også punkt 8.7 nedenfor.

gjenværende verdier i feltet, vil selger dessuten kunne ha et særlig behov for å beskytte seg mot eventuelle spekulative motiver som kjøper måtte ha. Da vil kjøper nemlig ikke lenger ha økonomiske insentiver til å drive virksomheten videre.

På denne bakgrunn har det utviklet seg en praksis som går ut på at sikkerhet stilles på et "trigger point", eller en "trigger date", i feltets levetid.¹²² Benyttes en trigger date, tas det hensyn til størrelsen på eventuelle gjenværende verdier i feltet ved fastsettelsen av tidspunktet for sikkerhetsstillelsen.

I følge britisk teori er det vanlig at the trigger date er det tidspunkt hvor nåverdien av feltet er lik eller mindre enn 135-150 % av nåverdien¹²³ av disponeringskostnadene.¹²⁴ I anbefalte retningslinjer fra Norsk olje & gass, benyttes en prosentsats på 150 %, jf. avtale B pkt. 4.4. At det opereres med en prosentsats på over 100 %, innebærer at det – på samme måte som ved fastsettelsen av sikkerhetsbeløpets størrelse – legges til en risikofaktor ved beregningen av disponeringskostnadene. Denne tjener som en sikkerhetsmargin ved at det kompenseres for usikkerhet knyttet til beregningen.

Gjennomgangen av sikkerhetsavtalene viser at flertallet av aktørene på norsk sokkel opererer med prosentsatser på 110-120 %. En lav prosentsats, det vil si en lav risikofaktor, innebærer at det er lagt til grunn en mindre sikkerhetsmargin ved beregningen av disponeringskostnadene. Dette fører i realiteten til at kjøper stiller sikkerhet på et senere tidspunkt enn det som ville vært tilfellet hvis risikofaktoren hadde vært høyere. For kjøper vil det naturligvis være en fordel at sikkerhet skal stilles på et senere tidspunkt. En lav risikofaktor gir imidlertid større sjanse for at disponeringskostnadene overstiger feltets verdi når sikkerheten stilles, hvis kostnadene ved disponeringen viser seg å være større enn antatt. Selger løper således en større risiko for å måtte dekke kjøpers andel av disponeringskostnadene. Samtidig er det liten grunn til å operere med en høyere sikkerhetsmargin enn det som er nødvendig i den konkrete overdragelsessituasjonen. Det mest hensiktsmessige for å ivareta begge parters interesser er kanskje at prosentsatsen gjenspeiler den konkrete usikkerhet knyttet til kostnadsestimatet for det enkelte felt.

¹²² Hammerson, pkt. 5.3.

¹²³ Nåverdien, den diskonterte verdi, tilsvarer dagens verdi av den fremtidige disponeringsforpliktelse. Nåverdien beregnes ved hjelp av en diskonteringsrente som gjenspeiler antatt fremtidig rente/avkastning.

¹²⁴ Se Hammerson pkt. 5.3 og Guidance Notes annex G pkt. 10.

8 Nærmere om de ulike typer sikkerhetsstillelse

8.1 Innledning

Det er opp til partene selv om de ønsker å inngå en sikkerhetsavtale i forbindelse med overdragelsen av tillatelsen.¹²⁵ Partene står fritt til å benytte seg av de avtalemekanismer som de finner hensiktsmessig.

I den videre fremstilling gjøres nærmere rede for de finansielle arrangementer som aktørene i olje- og gassindustrien benytter i praksis ved inngåelse av en sikkerhetsavtale. Som nevnt innledningsvis, bygger fremstillingen på en gjennomgang av et utvalg av sikkerhetsavtaler som aktørene på norsk sokkel har inngått etter at det subsidiære ansvaret ble innført i petroleumsloven. Av hensyn til rammene for avhandlingen konsentrerer fremstillingen seg om de arrangementer som er mest brukt i de gjennomgåtte avtalene. I tillegg behandles enkelte arrangementer som er omtalt i juridisk teori for å undersøke hvorvidt disse er egnede alternativer til sikkerhetsstillelse.

8.2 Grunnleggende om garantier

En garanti innebærer at en tredjepart (garantisten) stiller som ansvarlig for debtors kontraktsforpliktelse (hovedfordringen) overfor kreditor.¹²⁶ Det er vanlig å skille mellom to typer garantier, avhengig av på hvilket tidspunkt kreditor kan fremme sitt krav mot garantisten.

Dersom det er benyttet en selvskyldnergaranti, kan kreditor fremme påkrav mot garantisten så snart debitor har misligholdt sin forpliktelse.¹²⁷ Det kreves således ikke at kreditor gjennomfører noen form for inndrivelse mot debitor før selvskyldnergarantisten kan kreves. En sier gjerne at selvskyldnergarantisten er ansvarlig både for debtors betalingsevne og for hans betalingsvilje. Er det derimot stilt en simpel garanti, må kreditor uttømme alle dekningsmuligheter overfor debitor før garantisten kan kreves. Kreditor kan først rette krav

¹²⁵ Departementet må samtykke til overdragelse av en tillatelse, jf. petroleumsloven § 10-12 (1). Det kan stilles vilkår om sikkerhetsstillelse ved samtykke til overdragelsen etter § 10-18 (4), men det er ikke nødvendig for å ivareta de øvrige rettighetshavernes interesser ettersom selger kan holdes subsidiært ansvarlig etter § 5-3 (3). I praksis stilles det derfor ikke vilkår om sikkerhetsstillelse ved samtykke til overdragelse etter § 10-12 (1).

¹²⁶ Rt. 1993 s. 1053 s. 1056.

¹²⁷ Rt. 2012 s. 1267 avsnitt 37.

mot den simple garantist når det er på det rene at debitor ikke er i stand til å innfri forpliktelsen.¹²⁸ Det vil eksempelvis være tilfellet når det er klart at debtors konkursbo ikke vil utbetale dividende eller hvis kreditor forgjeves har forsøkt tvangsinndrivelse. Den simple garantisten er med andre ord kun ansvarlig for debtors betalingsevne. Begge typer garantier krever at kreditor godtgjør mislighold før krav rettes mot garantisten. En sier gjerne at garantien er aksessorisk, den er direkte knyttet til hovedfordringen. Når krav gjøres gjeldende etter garantien, kan garantisten fremsette alle innsigelser som hoveddebitor kan fremsette.¹²⁹

I tillegg finnes en tredje type garanti, nemlig en såkalt påkravsgaranti eller on demand-garanti. Denne har en faktisk tilknytning til hovedfordringen, men er ellers uavhengig av den. Den rettslige betydningen av dette er at en on demand-garanti forfaller allerede ved kreditors påkrav ("demand"), så fremt garantiavtalens vilkår for utbetaling ellers er oppfylt. Det er ikke et vilkår for å gjøre garantien gjeldende at kreditor påviser mislighold hos debitor. Garantisten kan derfor heller ikke fremsette innsigelser knyttet til det underliggende forhold. Det kan først gjøres ved et senere søksmål om tilbakebetaling av hele eller deler av garantibeløpet.¹³⁰ Ved bruk av en on demand-garanti, flyttes dermed søksmålsbyrden fra kreditor til garantisten.¹³¹

Hvilken type garanti en har å gjøre med i det enkelte tilfelle, beror på en tolkning av garantiavtalen – det er ikke avgjørende hvorvidt avtalen er betegnet som den ene eller andre type garanti. Det er ingenting i veien for at det utformes garantiavtaler med en annen grad av uavhengighet mellom garantien og hovedfordringen enn de ovenfor nevnte garantier.¹³² En garantiavtale trenger altså ikke å ha de samme karakteristika som nevnt over i relasjon til den enkelte garantitype, men av hensyn til en hensiktsmessig fremstilling av temaet, vil de ulike typer garantier i det følgende behandles med utgangspunkt i de karakteristika som tradisjonelt har vært tillagt disse i juridisk teori på området. Innholdet i den enkelte garanti vil likevel alltid bero på en konkret tolkning av garantidokumentet med utgangspunkt i dokumentets ordlyd.¹³³

¹²⁸ Trygve Bergsåker, Pengekravsrett s. 146.

¹²⁹ Rt. 2012 s. 1267, avsnitt 36.

¹³⁰ l.c.

¹³¹ Eirik H. Vinje, Tolking av garantier i forretningsforhold s. 173.

¹³² Rt. 2012 s. 1267, avsnitt 38.

¹³³ Rt. 2011 s. 1553 avsnitt 47.

En garanti utstedes for debtors, i vårt tilfelle kjøpers, regning. Dersom garantisten må innfri garantiforpliktelsen overfor kreditor, har garantisten rett til å gjøre regress gjeldende mot debitor.¹³⁴ Garantistens regressrett har hjemmel i sikker sedvanerett.¹³⁵ I praksis inntar garantisten et vilkår om regress i den avtale som inngås mellom debitor og garantist når debitor engasjerer garantisten.

Ved sikkerhetsstillelse for disponeringsforpliktelser, tilsvarer hovedfordringen kjøpers plikt til å betale sin andel av disponeringskostnadene. Etersom det er kjøper som stiller sikkerhet til fordel for selger, er kjøper debitor og selger kreditor for forpliktelsen. Garantisten er den bank eller det selskap i kjøpers konsern som utsteder garantien på vegne av kjøper.

8.3 Morselskapsgarantier

8.3.1 Generelt om morselskapsgarantier

En morselskapsgaranti, eller en såkalt "Parent Company Guarantee" (PCG), er en rettslig bindende garantierklæring fra et selskap som har bestemmende innflytelse over kjøperselskapet.¹³⁶ Bruk av en slik garanti forutsetter naturligvis at kjøper har et morselskap. Morselskapet må dessuten ha en viss finansiell styrke for at garantien skal innebære en reell sikkerhet.

For kjøper har en morselskapsgaranti den fordel at morselskapet normalt ikke tar betalt for å stille garantien, fordi den vanligvis ikke påvirker verdivurderingen av morselskapet så lenge datterselskapets kredittverdighet holder seg på et visst nivå. Garantien kan dessuten ses på som en investering fra morselskapets side.¹³⁷ Bakgrunnen for kjøpet er nettopp at tillatelsen anses for å være lønnsom for kjøper. En eventuell verdistigning i datterselskapets aksjer som følge av kjøpet, vil komme morselskapet til gode.¹³⁸

¹³⁴Hans Viggo Godsk Pedersen, Bankgarantier s. 78.

¹³⁵ Bergsåker, Pengekravsrett s. 149 og Carsten Smith, Kausjonsrett s. 101.

¹³⁶ Lov 13. juni 1997 nr. 14 om aksjeselskaper § 1-3 (2).

¹³⁷ Aksjeloven § 3-9 lovfester et "armlengdeprinsipp" for konserninterne transaksjoner. Bestemmelsen er imidlertid ikke til hinder for at det stilles en morselskapsgaranti uten at det ytes vederlag, nettopp fordi morselskapet indirekte har en interesse i at datterselskapets økonomiske stilling styrkes, jf. Tore Bråthen, Styremedlem og aksjonær s. 209.

¹³⁸ James C. Hale and Brandy M. Rapp, Intercorporate Guaranties: Best Practices for Turbulent Times, s. 15.

Morselskapsgarantier må heller ikke fornyes årlig slik som et Letter of Credit eller en bankgaranti.¹³⁹ Kjøper unngår dermed årlige administrative kostnader til fornying av garantien.

En annen fordel ved bruk av morselskapsgarantier, er at disse vanligvis ikke er begrenset til et maksimumsbeløp.¹⁴⁰ Med tanke på den usikkerhet som er knyttet til beregningen av disponeringskostnadene, er det en trygghet for selger at morselskapets garanterer for hele forpliktelsen i tilfelle denne viser seg å være større enn antatt.¹⁴¹

Ulempen er at kjøpers morselskap må påta seg risikoen for at forpliktelsen innfris. Risikoen for at kjøper får betalingsvansker er absolutt til stede i olje- og gassindustrien, en bransje som preges av høy kommersiell risiko som følge av skiftende olje- og gasspriser, samt usikkerhet knyttet til feltutviklingskostnader og forventet produksjon fra feltet. I tillegg kommer risikoen for ulykker som kan resultere i store oppryddingskostnader.¹⁴²

En ytterligere uheldig side ved bruk av morselskapsgarantier, er at den estimerte disponeringskostnad må føres som en forpliktelse i morselskapets regnskap.¹⁴³ Dermed får garantien negativ innvirkning på driftsresultatet. Et selskaps driftsresultat har blant annet betydning for om, og eventuelt hvor mye, et selskap kan dele ut i utbytte til aksjonærene.¹⁴⁴ Er morselskapet børsnotert, kan driftsresultatet også få betydning for hvorvidt potensielle investorer ønsker å investere i foretaket.¹⁴⁵ I hvilken grad garantien innvirker på driftsresultatet, avhenger av størrelsen på morselskapet. Med tanke på at det ofte er tale om garantistillelse for svært høye beløp, er det likevel ikke usannsynlig at garantien kan få betydelig negativ innvirkning.

Gjennomgangen av sikkerhetsavtalene viser at en del av morselskapsgarantiene er aksessoriske selvskyldnergarantier, slik at morselskapet kan gjøre gjeldende innsigelser

¹³⁹ Se punkt 8.4.1 nedenfor.

¹⁴⁰ Hvorvidt garantien har en beløpsbegrensning beror på en tolkning av garantien, jf. punkt 8.2 ovenfor.

¹⁴¹ Om usikkerhetsfaktorer av betydning, se særlig punkt 3.2.3 og 6.4.

¹⁴² Eksplosjonen på oljeriggen Deepwater Horizon i 2010 er et eksempel på dette. Riggen var innleid av britiske BP, som i følge egne beregninger ble påført forpliktelser på 30 milliarder USD som følge av ulykken (se litteraturliste).

¹⁴³ Etter regnskapsreglene skal også usikre og betingede forpliktelser føres, se regnskapsstandardene NRS 13 pkt. 4.1, jf. 3.2 og IAS 37 nr. 14 og 15.

¹⁴⁴ Se aksjeloven § 8-1.

¹⁴⁵ Bror Petter Gulden, Revisjon: teori og metode s. 36.

knyttet til det underliggende forhold.¹⁴⁶ Eksempelvis kan morselskapet unnlate å utbetale deler av garantibeløpet dersom det oppstår uenighet om disponeringsforpliktelsens størrelse. Dersom sikkerhet stilles i form av en aksessorisk morselskapsgaranti, er det derfor selger som sitter igjen med søksmålsbyrden. Slik er det ikke hvis det benyttes et standby Letter of Credit eller en on demand bankgaranti, se punkt 8.4.1 og 8.4.2 nedenfor. Selger bør særlig være oppmerksom på dette hvis kjøpers morselskap er registrert i utlandet, noe som ofte er tilfellet. Dersom partene ikke har inntatt bestemmelser som verneting i sikkerhetsavtalen, risikerer selger nemlig å måtte reise søksmål ved en utenlandsk domstol, med de utfordringer og ekstra omkostninger det kan medføre.¹⁴⁷

8.3.2 Hvilket morselskap bør partene velge?

En morselskapsgaranti kan stilles av det morselskap som befinner seg øverst i konsernet, et såkalt "ultimate parent company" (UPC). Alternativt kan garantien stilles av et "affiliate company", et morselskap som befinner seg lenger ned i konsernstrukturen.¹⁴⁸ Det er ingenting i veien for at det morselskap som befinner seg nærmest kjøper i konsernstrukturen stiller garantien (som er direkte eier av kjøper), så fremt selskapet har tilstrekkelig finansiell styrke. I praksis er det likevel vanlig at garantien stilles av et morselskap som befinner seg høyere opp i konsernet (som er indirekte eier av kjøper).

Spørsmålet er hvilken morselskapsgarantist som er å foretrekke.

Som regel ønsker selger at garantien skal stilles av kjøpers UPC, som vanligvis har større finansielle muskler enn dets datterselskaper. Har kjøper derimot andre morselskaper som er finansielt sterke, kan det spørres om selger like gjerne kan nøye seg med at garantien stilles av et slikt "affiliate company".

Så fremt det er tale om en affiliate med solid finansiell styrke, kan en slik garanti gi tilfredsstillende sikkerhet. For kjøpers konsern er det en fordel at garantien stilles av et annet

¹⁴⁶ Undertiden er DECC part i sikkerhetsavtaler som inngås på britisk sokkel og da aksepteres det ikke at det stilles en morselskapsgaranti. Innsigelsesretten er én av årsakene til dette, jf. Guidance Notes annex G section 15-18.

¹⁴⁷ Det er inntatt bestemmelser om verneting og/eller lovvalg i et klart flertall av sikkerhetsavtalene. Både Norge og Storbritannia er part i Luganokonvensjonen som åpner for inngåelse av vernetingsavtaler, jf. art. 23, jf. 60.

¹⁴⁸ Begrepet brukes også om kjøpers søsterselskap. Primært er det imidlertid "affiliates" som befinner seg over kjøper i konsernstrukturen som anses som aktuelle garantister ved sikkerhetsstillelse for disponeringskostnader.

selskap enn kjøpers UPC, fordi en unngår å måtte føre garantiforpliktelsen i regnskapet til det selskap som befinner seg øverst i konsernstrukturen.

Stilles sikkerhet av en affiliate, har det dessuten den fordel at det er ett eller flere morselskaper som befinner seg over garantisten i konsernet. Får garantisten problemer med å oppfylle garantiforpliktelsen, kan det være mulighet for en økonomisk håndrekning fra en av disse. Dette er årsaken til at selskaper med finansielt sterke morselskaper som regel har bedre kredittrating enn hva selskapets verdi isolert sett tilsier.¹⁴⁹ Hvorvidt økonomisk støtte kan forventes, må imidlertid vurderes konkret for det enkelte konsern.

Ulempen ved at garantien stilles av kjøpers affiliate, er faren for at også garantisten er i økonomiske vanskeligheter. Risikoen for dette er større desto nærmere tilknytning det er mellom kjøper og garantist. I verste fall kan garantien vise seg å være verdiløs. Av denne grunn bør selger vurdere hvorvidt en garanti stilt av en affiliate med direkte eierskap i det kjøpende selskap, som befinner seg nærmest kjøper i konsernets struktur, gir tilfredsstillende sikkerhet.

Selger bør også være oppmerksom på at et finansielt svakere morselskap har mulighet for – og kan ha insentiver til – å transportere aktiva fra ett eller flere datterselskaper. Erfaring viser at det er en betydelig risiko for at insolvens hos morselskapet fører til insolvens hos datterselskapet. Dette gjelder uavhengig av om datterselskapet isolert sett er finansielt sterkt.¹⁵⁰ Normalt vil det derfor være lite formålstjenlig for selger å be om garantistillelse fra en affiliate med den begrunnelse at en garanti fra kjøpers UPC ikke gir betryggende sikkerhet.

Det kan være en utfordring for partene å komme til enighet på dette punkt. Selger kan eksempelvis kreve at kjøpers UPC stiller garantien, samtidig som kjøper mener det er tilstrekkelig at garantien stilles av en affiliate. Undertiden har konserner en policy om at garantier ikke skal stilles av konsernets UPC. Hvorvidt selger kan og bør fire på dette punkt, må vurderes konkret ut ifra de nevnte risikofaktorer sammenholdt med selgers øvrige alternativer.

Den risiko selger påtar seg ved bruk av en morselskapsgaranti, kan langt på vei reduseres ved hjelp av supplerende finansielle arrangementer. En mulig løsning er å innta en bestemmelse

¹⁴⁹ Standard & Poor's, Corporate Criteria s. 2.

¹⁵⁰ *ibid.* s. 2-3.

om at kjøper forplikter seg til å utstede en kompletterende garanti, typisk et Letter of Credit, hvis det selskap som har stilt morselskapsgarantien nedjusteres, se punkt 8.5 nedenfor.

8.4 Letters of Credit og bankgarantier

8.4.1 Standby Letters of Credit

Gjennomgangen av sikkerhetsavtalene viser at betalingsinstrumentet Letter of Credit benyttes i et flertall av sikkerhetsavtalene. Ofte benyttes det i kombinasjon med en morselskapsgaranti, men det er også tilfeller hvor instrumentet er utstedt som sikkerhet for hele disponeringsforpliktelsen.

Ved bruk av et Letter of Credit, forplikter kjøpers bank seg til å utbetale et beløp på vegne av kjøper på nærmere bestemte vilkår. Sikkerhetsbeløpet er begrenset til et maksimumsbeløp.

Et Letter of Credit vil ha en bestemt utløpsdato.¹⁵¹ Utløpsdatoen avhenger av hva som er avtalt mellom kjøper og banken i hvert enkelt tilfelle, men vanlig praksis ved sikkerhetsstillelse for disponeringskostnader er at instrumentet utstedes for en periode på 12 måneder.¹⁵² I de gjennomgåtte sikkerhetsavtalene er det inntatt en bestemmelse om at selger kan kreve sikkerhetsbeløpet utbetalt dersom kjøper ikke har fornyet the Letter of Credit, eller har fremskaffet et nytt, innen et bestemt antall dager før utløpsdatoen.¹⁵³

Et Letter of Credit kan være gjenkallelig ("revocable") eller ugjenkallelig ("irrevocable"). Ved utstedelse av et gjenkallelig Letter of Credit, forbeholder banken seg retten til å endre eller trekke tilbake instrumentet. Utstedelse av et ugjenkallelig Letter of Credit, anses derimot som et rettslig bindende tilsagn overfor selger og kan verken endres eller annulleres uten selgers

¹⁵¹ At instrumentet har en utløpsdato, er ikke det samme som at kjøpers plikt til å stille sikkerhet er tidsbegrenset. Hvor lenge kjøper plikter å stille sikkerhet for disponeringskostnadene, beror på hva som er avtalt i sikkerhetsavtalen. I flertallet av sikkerhetsavtalene er det lagt til grunn at kjøper plikter å stille sikkerhet frem til disponeringsvedtaket er ferdig gjennomført og disponeringskostnadene er dekket.

¹⁵² Instrumentet er utstedt for en periode på 12 måneder i samtlige avtaler hvor det er stilt et Letter of Credit. Dette er trolig fordi det er vanskelig og kostbart å skaffe et Letter of Credit som utstedes for en lengre periode.

¹⁵³ Retten til å kreve utbetaling forutsetter naturligvis at det opprinnelig er fremskaffet et Letter of Credit (som skal fornyes). Om situasjonen når kjøper ikke klarer å skaffe et første Letter of Credit, se punkt 8.5 nedenfor.

uttrykkelige samtykke.¹⁵⁴ For å oppnå betryggende sikkerhet bør selger derfor be om at det utstedes et irrevocable Letter of Credit.

I sikkerhetsavtalene er det benyttet et såkalt "standby" Letter of Credit. Dette er uavhengig av hovedfordringen, og banken kan ikke nekte å innfri forpliktelsen under henvisning til bestemmelsene i sikkerhetsavtalen, så fremt vilkårene for utbetaling er oppfylt.¹⁵⁵ Banken må utbetale sikkerhetsbeløpet så snart kreditor fremmer påkrav, jf. punkt 8.2 ovenfor. For det første innebærer dette at selger slipper å bruke ressurser på å dokumentere kravets eksistens og omfang overfor banken.¹⁵⁶ Når banken må utbetale sikkerhetsbeløpet ved kreditors påkrav, slipper dessuten selger å forskuttere disponeringskostnadene hvis det subsidiære ansvaret gjøres gjeldende.

På samme måte som ved bruk av morselskapsgarantier, kan selger forsikre seg om at den bank som utsteder dokumentet er finansielt sterk på tidspunktet for utstedelsen, se punkt 8.5 nedenfor. Da er sjansen større for at banken klarer å innfri forpliktelsen hvis det blir nødvendig. I motsetning til morselskapsgarantier, har Letters of Credit dessuten den fordel at det er en bank som stiller sikkerheten. Banker er gjennomgående finansielt sterke institusjoner, og det må kunne sies å være mindre risiko for at en bank får problemer med å innfri forpliktelsen enn at et selskap gjør det.

En annen fordel ved å anvende et Letter of Credit, er at betalingsinstrumentet er anerkjent over hele verden og regulert av et internasjonalt regelverk utarbeidet av International Chamber of Commerce (ICC). Hvorvidt et utstedt Letter of Credit er underlagt et av ICCs regelverk, beror på hva som er avtalt mellom kjøper og banken.¹⁵⁷ Det er inntatt bestemmelser om at regelverket UCP 600 skal regulere sikkerhetsstillelsen i flere av de gjennomgatte avtalene. Regelverket inneholder blant annet en bestemmelse om tolkning av enkelte ord og uttrykk, jf. UCP 600 artikkel 3.¹⁵⁸ At sikkerhetsstillelsen er regulert av et

¹⁵⁴ Marc Hammerson, Decommissioning offshore oil and gas facilities: Industry contracts and security arrangements pkt. 5.2 bokstav c.

¹⁵⁵ Hva som er vilkårene for utbetaling beror på hva som er avtalt i det enkelte tilfelle. Ofte er det tilstrekkelig at selger erklærer at forpliktelsen er misligholdt og dokumenterer at påkrav er tilsendt kjøper.

¹⁵⁶ Jf. ovenfor i punkt 8.2.

¹⁵⁷ Agasha Mugasha, The Law of Letters of Credit and Bank Guarantees s. 1.

¹⁵⁸ UCP 600 regulerer anvendelse av remburs, en oppgjørsform for internasjonal handel hvor banken forplikter seg til å betale en vare på vegne av kjøper når selger oppfylder betingelsene i kontrakten. Dette skiller rembursen fra et standby Letter of Credit, hvor banken først er forpliktet til å betale hvis kjøper har misligholdt forpliktelsen.

internasjonalt regelverk kan særlig være nyttig når minst en av partene er et utenlandsk selskap.

Kostnadene ved utstedelse av instrumentet er imidlertid høye. Det er vanskelig å si noe generelt om prisnivået idet prisen for utstedelsen avhenger av kjøpers kredittverdighet. Banken påtar seg en større risiko ved å stille sikkerhet for forpliktelsen hvis kjøper har lav kredittverdighet, og tar derfor mer betalt for utstedelsen. Kan kjøper tilby banken sikkerhet i for eksempel vis innskudd, kan banken være villig til å tilby en bedre pris. Kjøpers generelle forhold til banken kan også være av betydning for prisen. Det er ikke uvanlig at kjøper årlig må betale et beløp tilsvarende 1-3 % av det beløp det stilles sikkerhet for. Er the Letter of Credit utstedt for en periode på 12 måneder, må instrumentet fornyes hvert år med de administrative kostnader det medfører.¹⁵⁹ Dessuten krever selger ofte at det stilles sikkerhet for et høyere beløp enn den antatte disponeringskostnad som følge av usikkerhet knyttet til beregning av forpliktelsen, jf. ovenfor i punkt 7.1. Dette gjør at sikkerhetsstillelsen blir enda dyrere for kjøper siden prisen for utstedelsen beregnes ut ifra en prosentvis andel av det beløp banken stiller sikkerhet for.

På den annen side er kjøpers kostnader knyttet til sikkerhetsstillelsen fradragsberettiget i særskattepliktig inntekt, slik at kjøper kan føre fradrag for 78 % av de løpende kostnader til sikkerhetsstillelsen.¹⁶⁰ Benyttes et Letter of Credit, unngår kjøper dessuten at disponeringsforpliktelsen må føres i regnskapet til et av morselskapene, slik tilfellet er ved bruk av en morselskapsgaranti.¹⁶¹

For selger er det uheldig at instrumentets sikkerhetsbeløp er begrenset til et maksimumsbeløp. Ettersom omfanget av forpliktelsen er vanskelig å fastslå, risikerer selger at disponeringsarbeidet blir dyrere enn antatt. I verste fall er sikkerhetsbeløpet ikke tilstrekkelig til å dekke disponeringsforpliktelsen.

Et Letter of Credit kan være et alternativ hvis kjøper ikke har et morselskap, eller hvis ingen av morselskapene har den ønskede finansielle styrke. Bruk av instrumentet kan anses å være forbundet med forholdsvis liten risiko med tanke på at utstederen er en bank, og at denne må

¹⁵⁹ Oil & Gas UK, Decommissioning Security Agreement Guidance Notes s. 23.

¹⁶⁰ Se punkt 4.2 ovenfor.

¹⁶¹ Så fremt ikke banken stiller som vilkår for utstedelsen at kjøpers morselskap stiller en såkalt kontragaranti (indirekte garanti) som sikkerhet for den forpliktelse banken påtar seg ved utstedelsen av instrumentet.

utbetale garantibeløpet ved selgers påkrav, uavhengig av eventuelle innsigelser knyttet til det underliggende forhold. Ved å fremskaffe et Letter of Credit, kan en aktør derfor gjøre seg konkurransedyktig i en situasjon hvor det er flere interessenter som ønsker å kjøpe tillatelsen. Når instrumentet er såpass godt egnet til å redusere selgers risiko for å bli holdt endelig ansvarlig for disponeringsforpliktelsen, kan bruk av instrumentet gjøre det mulig for kjøper å forhandle seg til en bedre pris for tillatelsen.

8.4.2 On demand bankgarantier

Sikkerhet kan også stilles i form av en bankgaranti. Ved slik sikkerhetsstillelse garanterer kjøpers bank for at disponeringsforpliktelsen oppfylles. Garantibeløpet er begrenset til et maksimumsbeløp og garantien må normalt fornyes årlig i likhet med et Letter of Credit.¹⁶²

I Norge er det i all hovedsak *on demand* bankgarantier som utstedes.¹⁶³ Dette gjelder også når det stilles sikkerhet for en disponeringsforpliktelse. Utstedes en on demand bankgaranti som sikkerhet for disponeringskostnader, påtar banken seg en ikke-aksessorisk forpliktelse som innebærer at banken må utbetale garantibeløpet ved betalingsmislighold fra kjøpers side.

På samme måte som ved bruk av et Letter of Credit, avhenger prisen for bankgarantien av risikoen banken påtar seg som følge av utstedelsen. Hvor mye kjøper må betale for garantien kan derfor ikke besvares generelt. Er kjøper ikke i stand til å tilby banken noen form for sikkerhet, er det ikke uvanlig at kjøper årlig må betale opp mot 3 % av garantibeløpet for utstedelse av garantien. Med de høye kostnadene knyttet til gjennomføring av et disponeringsvedtak, kan det med andre ord bli svært kostbart å stille en bankgaranti. Særlig kan det bli en utfordring for mindre finansielt sterke aktører.

Ettersom en bankgaranti stilles av en finansielt sterk garantist, trenger selger i mindre grad å bekymre seg for at også garantisten får problemer med å innfri garantien.¹⁶⁴ På den annen side innebærer beløpsbegrensningen i garantien en risiko for at selger mangler sikkerhet for deler av forpliktelsen hvis denne blir større enn opprinnelig antatt, jf. ovenfor i punkt 8.4.1.

¹⁶² Se punkt 8.4.1 og fotnote 152 ovenfor.

¹⁶³ Fremstillingen bygger på samtaler med advokat Per Nyheim på konsernjuridisk avdeling hos DnB Bank ASA og Pål Fosse som er analytiker på avdeling for Energi, olje og gass i samme selskap.

¹⁶⁴ Jf. ovenfor i punkt 8.3.2.

Trolig er den prismessige fordel knyttet til bruk av morselskapsgarantier årsaken til at aktørene i praksis foretrekker å benytte seg av disse. En bankgaranti kan likevel være et alternativ dersom selger er usikker på om en garanti fra kjøpers morselskap gir tilfredsstillende sikkerhet. Kjøper kan eksempelvis stille en bankgaranti for en del av disponeringsforpliktelsen, for å avbøte den risiko selger eventuelt påtar seg ved å akseptere garantien fra kjøpers morselskap.

8.4.3 Letters of Credit contra bankgarantier

I de britiske artikler om sikkerhetsstillelse for disponeringsforpliktelser, skilles det mellom bruk av on demand bankgarantier og standby Letters of Credit.¹⁶⁵ Begrepene brukes om hverandre i anbefalte retningslinjer fra Norsk olje & gass.¹⁶⁶ Forskjellen kan skyldes at en tradisjonelt har brukt on demand bankgarantier i Europa, mens en har benyttet standby Letters of Credit i USA.¹⁶⁷ Dermed har det utviklet seg ulike standarder eller regelsett som regulerer bruken av de to typer sikkerhetsstillelse.¹⁶⁸

Spørsmålet er om det er noen realitetsforskjell mellom dem.

Både en on demand bankgaranti og et standby Letter of Credit gir uttrykk for en ikke-aksessorisk forpliktelse hvor selger kan kreve sikkerhetsbeløpet utbetalt ved påkrav. Videre utstedes begge typer sikkerhetsstillelse av en bank. Selger oppnår således den samme sikkerhet ved bruk av begge typer sikkerhetsstillelse. Endelig avhenger både prisen for en on demand bankgaranti og et standby Letter of Credit av kjøpers kredittverdighet. Følgelig har arrangementene i alt vesentlig de samme egenskaper.

Bankgarantier er ikke regulert av et internasjonalt regelverk på samme måte som Letters of Credit. ICC har utarbeidet et regelverk kalt Uniform Rules for Demand Guarantees (URDG), men dette har ikke oppnådd samme anerkjennelse i praksis som ICCs regelverk for bruk av Letters of Credit.¹⁶⁹

¹⁶⁵ Se Hammerson, pkt. 5.2 bokstav b sml. bokstav c.

¹⁶⁶ Se anbefalte retningslinjer pkt. 7.2 hvor det tales om "en bankgaranti (Letter of Credit, "LoC)".

¹⁶⁷ Standby Letters of Credit ble utviklet i USA som et alternativ til bankgarantier, som følge av et tidligere forbud mot at amerikanske føderale banker utstedte bankgarantier, jf. Agasha Mugasha, *The Law of Letters of Credit and Bank Guarantees*, 2003 s. 44.

¹⁶⁸ Enkelte regelverk kan benyttes ved utstedelse av begge typer sikkerhetsstillelse, jf. Pedersen, *Bankgarantier* s. 42.

¹⁶⁹ Pedersen, *Bankgarantier* s. 39.

Det er følgelig en liten forskjell mellom de to typer sikkerhetsstillelse, om enn av mer formell karakter. Når et standby Letter of Credit rent faktisk ikke er det samme som en on demand bankgaranti, taler det for å operere med et terminologisk skille mellom dem.

8.5 Kombinasjon av en morselskapsgaranti og et Letter of Credit

I avtale B fra Norsk olje & gass benyttes en morselskapsgaranti med et Letter of Credit som supplerende sikkerhetsarrangement. En slik løsning er brukt i flertallet av de gjennomgåtte avtalene.

Felles for disse avtalene er at de definerer hvilken kredittverdighet kjøper og/eller morselskapet til enhver tid må ha hos ett eller flere av de største kredittratingbyråene; Moody's, Standard and Poor's og Fitch. Kredittverdigheten gjenspeiler selskapets evne til å oppfylle sine finansielle forpliktelser. At de impliserte parter til enhver tid må oppfylle selgers krav til kredittverdighet, innebærer at disse må ha god nok kredittverdighet fra og med tidspunktet for sikkerhetsstillelsen og videre gjennom hele garantiperioden.

Kredittratingbyråene opererer med noe ulike skalaer for angivelse av kredittverdighet. Antall graderinger varierer noe, i tillegg til at det benyttes forskjellige navn på enkelte graderinger. Generelt kan en si at kredittverdighet angis på en vertikal skala hvor "AAA" gir uttrykk for best mulige rating. Kredittverdigheten kan nedjusteres til "AA" som er nest beste rating, og videre ned til "C" eller "D", som indikerer at garantisten ikke er i stand til å oppfylle egne forpliktelser.

Det er vanlig å skille mellom graderinger som befinner seg i øvre og nedre del av ratingskalaen. Graderingene i den øvre del av skalaen er forbundet med liten risiko og kalles for "investment grades". De graderinger som befinner seg i skalaens nedre del, innebærer høy risiko og betegnes som "speculative grades".

Gjennomgangen av sikkerhetsavtalene viser at det varierer hvilke konsekvenser det får at kravene til kredittrating ikke er oppfylt. En vanlig kombinasjon er at morselskapsgarantien skal erstattes med et Letter of Credit hvis kjøper og/eller morselskapets kredittrating faller under et bestemt nivå. Den bank som utsteder instrumentet må oppfylle selgers krav til kredittrating på tidspunktet for utstedelsen. Lykkes ikke selger i å besørge utstedelse av et akseptabelt Letter of Credit, skal kjøper innbetale et beløp tilsvarende det beløp som skulle være sikret av instrumentet, til en konto som står i selgers navn. Enkelte avtaler med denne

kombinasjonen har en bestemmelse om at the Letter of Credit skal annulleres, og at det beløp som kjøper eventuelt har betalt til selger, skal tilbakebetales dersom kjøpers og/eller morselskapets kredittrating oppjusteres slik at selgers krav til rating igjen er oppfylt. Ved å benytte en slik løsning, unngår partene at kostnadene knyttet til sikkerhetsstillelsen blir høyere enn nødvendig.

I tillegg til at det varierer hvilke konsekvenser det har at selgers krav til kredittrating ikke er oppfylt, er det forholdsvis store variasjoner med hensyn til hvilken kredittrating som kreves.

For det første varierer lavest aksepterte rating. I samtlige avtaler aksepteres kun garantier stilt av en garantist med rating på et "investment grade" nivå. Det varierer imidlertid hvilken type "investment grade" som kreves. Både høyeste og laveste "investment grade" er representert i kontraktmaterialet. Generelt stilles høyere minstekrav ved bruk av garantier som utstedes av banker (typisk Letter of Credit). Dette er naturlig idet banker jevnt over har høyere kredittverdighet enn selskaper, jf. punkt 8.4.1 ovenfor.

Videre varierer det hvor mange ratingbyråers vurdering som tillegges betydning ved angivelse av kjøpers og/eller morselskapets kredittverdighet, og hvor mange av disse som må redusere sin rating før selger kan kreve at kjøper erstatter morselskapsgarantien med et Letter of Credit. Blant de avtaler som viser til flere ratingbyråer, er det i noen tilfelle tilstrekkelig at ett av byråene nedjusterer sin rating under lavest aksepterte nivå for at kjøper må besørge utstedelse av et Letter of Credit. I andre tilfelle kreves at to av to, eventuelt to av tre, byråer nedjusterer ratingen. Noen avtaler benytter kombinasjoner i den forstand at garantien kan gjøres gjeldende dersom ett byrå A nedjusterer sin rating, men at det ellers kreves at både byrå B og C nedjusterer sin rating.

Endelig varierer det hvor lenge kjøpers og/eller morselskapets rating må befinne seg under det lavest aksepterte nivå før morselskapsgarantien må erstattes med et Letter of Credit. Etter avtale B i anbefalte retningslinjer fra Norsk olje & gass, må ratingen være under det lavest aksepterte nivå i en sammenhengende periode på 45 dager. Noen av sikkerhetsavtalene opererer med samme bestemmelse, men enkelte avtaler oppstiller også en betydelig kortere tidsperiode. I noen av avtalene hvor det er stilt en morselskapsgaranti, kan selger til og med kreve at kjøper anskaffer et Letter of Credit *før* ratingen reduseres. Ligger ratingen på et bestemt (lavt) nivå, må kjøper besørge utstedelse av et Letter of Credit så snart kjøper og/eller morselskapets plasseres på "negative watchlist" hos et ratingbyrå. Denne gir uttrykk for ratingbyråets vurdering av morselskapets finansielle stabilitet. Listen komplementerer den

informasjon som følger av kredittratingen. Byrået vurderer om, og eventuelt i hvilken retning, garantistens rating vil bevege seg. Er selskapet på "negative watchlist", indikerer det at byrået tror at selskapets rating kommer til å nedjusteres i løpet av den kommende periode.¹⁷⁰

Fremstillingen viser at partene har en rekke valgmuligheter med hensyn til de krav som oppstilles til kjøpers og/eller morselskapets kredittverdighet. Enkelte avtaler oppstiller et enkelt vilkår eller krav. I andre er det benyttet kombinasjoner med flere alternative vilkår. Valgmuligheter ved utforming av sikkerhetsavtalen kan gjøre det utfordrende for partene å bli enige om en løsning. På den annen side har partene mulighet til å utforme en avtale som er tilpasset det konkrete avtaleforhold.

8.6 Sikkerhetsstillelse i form av kontanter

8.6.1 Deponering av midler

I britisk teori har en tatt til orde for deponering av midler som et mulig alternativ til sikkerhetsstillelse.¹⁷¹ I sikkerhetsavtalen fra Oil & Gas UK har en tatt utgangspunkt i et såkalt "trust fund".¹⁷² Arrangementet innebærer at partene årlig innbetaler et beløp tilsvarende hver sin andel av den estimerte disponeringskostnad med tillegg av en risikofaktor fra tidspunktet for sikkerhetsstillelsen. På disponeringstidspunktet benyttes fondets midler til å dekke kostnadene ved gjennomføring av disponeringsvedtaket. Fondet administreres av en uavhengig tredjepart ("a trustee"). Norsk olje & gass har ikke presentert lignende deponeringsløsninger. En kan likevel se for seg norske varianter som går ut på at partene deponerer midler, eksempelvis opprettelse av en depositumskonto.

Til tross for at standarden fra Oil & Gas UK er utformet med tanke på en deponeringsløsning, foretrekker britiske aktører andre typer sikkerhetsstillelse.¹⁷³ Gjennomgangen av sikkerhetsavtalene viser at det også er tilfelle for norsk sokkel. Spørsmålet er hva som er årsaken til dette.

Deponering av midler har sine fordeler. Så fremt det er lagt til grunn et kostnadsestimat som er tilnærmet likt den endelige disponeringskostnad, kan partene gå ut ifra at det er midler

¹⁷⁰ I de fleste ratingbyråer vurderes endringer ut i fra en periode på ett til to år.

¹⁷¹ Se Hammerson pkt. 5.2 bokstav a.

¹⁷² Oil & Gas UK, Decommissioning Security Agreement Guidance Notes s. 18.

¹⁷³ *ibid.* s. 23.

igjen til dekning av forpliktelsen, siden midlene er betalt inn og holdt av på forhånd. Dette er en trygghet på et tidspunkt hvor det kanskje ikke finnes andre muligheter til å inndrive midler fra kjøper.

Når det er sagt, har bruk av en deponeringsløsning en nokså uheldig side. Løsningen fordrer at kjøper betaler inn midler på en sperret konto allerede fra tidspunktet for sikkerhetsstillelsen.¹⁷⁴ Dermed binder kjøper en betydelig mengde kapital over en lengre periode. Det er et alminnelig økonomisk prinsipp at penger i dag er mer verdt enn samme beløp mottatt på et fremtidig tidspunkt.¹⁷⁵ Kjøpers mulighet til å bruke de samme midler til andre investeringer går tapt. Dermed reduseres kjøpers likviditet, noe som igjen får negative konsekvenser for kjøpers konkurransedyktighet.

Partene kan i noen grad avbøte denne ulempen ved å inngå en avtale om investering av midlene for å oppnå best mulig avkastning på disse. Slike investeringer må likevel være nokså konservative da en ikke kan påta seg en særlig stor risiko for tap uten at en samtidig risikerer å forringe formålet med deponeringen, nemlig å ha tilstrekkelig med midler til dekning av disponeringskostnadene på tidspunktet for disponering.¹⁷⁶

Etter skatteloven skal det ved føring av fradrag ses bort fra plikt til å utføre, unnlate eller tåle noe i framtiden.¹⁷⁷ I dette ligger at det ikke gis fradrag for en utgift før denne er realisert. Ettersom deponerte midler skal dekke fremtidige utgifter til gjennomføring av disponeringsvedtaket, kan partene derfor ikke føre fradrag for disse.¹⁷⁸ Slik sett vil det være en fordel å benytte seg av en garanti, fordi kjøper kan føre fradrag for løpende kostnader til sikkerhetsstillelsen, jf. punkt 4.2 ovenfor.

¹⁷⁴ Av hensyn til en sikker plassering av midler har noen selskaper interne retningslinjer som setter begrensninger for hvor mye penger som kan plasseres i én og samme bank (avhengig av bankens kredittverdighet). I så tilfelle kan disponeringsmidlene måtte plasseres i flere banker.

¹⁷⁵ Bainbridge, Stephen M., *Mergers and Acquisitions* s. 99.

¹⁷⁶ Se Hammerson pkt. 5.2 bokstav a.

¹⁷⁷ Lov 26. mars nr. 14 om skatt av formue og inntekt (skatteloven) § 14-2 (2) 2. pkt.

¹⁷⁸ Det finnes eksempler fra rettspraksis på at vilkårene for fradragsrett har vært ansett oppfylt for fremtidige utgifter. I Rt. 2004 s. 1921 (Shell-dommen) tillot Høyesterett oljeselskapet AS Norske Shell å føre fradrag for fremtidige utgifter til nedstegning av et oljefelt. Etter at skattelovens § 14-2 (2) 2. pkt. ble tilføyet skatteloven som en følge av dommen, er det imidlertid klart at det ikke kan føres fradrag for fremtidige utgifter.

Ved bruk av en deponeringsløsning unngår kjøper å betale skatt av de midler som betales inn til depotet når disse senere tas ut.¹⁷⁹ Dermed er det tilstrekkelig at kjøper innbetaler "etter skatt"-verdien av forpliktelsen til depotet. Stilles sikkerhet ved bruk av en garanti, må mottakeren av garantiutbetalingen derimot betale skatt for de utbetalte midler i tråd med de alminnelige skatteregler, jf. ovenfor i punkt 4.2. Det er likevel tvilsomt om denne fordelene veier opp for den ulempe en deponeringsløsning innebærer med hensyn til tapt likviditet.

8.6.2 Beløpsfastsatt fjerningsbidrag

Norsk olje & gass har presentert et alternativt arrangement "som vil redusere [selgers] eksponering, samtidig som den økonomiske belastningen for kjøper blir mindre".¹⁸⁰ Arrangementet innebærer at kjøper ved overdragelsen betaler et fjerningsbidrag i tillegg til kjøpesummen. Bidraget tilbakebetales på fjerningstidspunktet etter en avtalt formel som oppjusteres med renter for det tidsrom selger har sittet på beløpet.

I kontraktmaterialet er det benyttet en variant av denne løsningen. Den går ut på at selger beholder et beløpsfastsatt ansvar for disponeringsforpliktelsen etter overdragelsen. Når operatøren anmoder de øvrige rettighetshaverne om å betale deres respektive andel av disponeringskostnadene, gir kjøper beskjed om dette til selger.¹⁸¹ Selger betaler så midlene direkte til operatøren. Til forskjell fra forslaget fra Norsk olje & gass, innebærer denne løsningen altså at selger betaler direkte til operatøren – i stedet for tilbake til kjøper igjen. Deretter konsolideres rett beløp gjennom en etterfølgende avregning som kjøper mottar fra operatøren. Dersom forpliktelsen er mindre enn først antatt, slik at kjøper har betalt for mye til selger, mottar kjøper differansen. Er forpliktelsen derimot større enn antatt, betaler kjøper det utestående beløp.

Ved å benytte seg av en slik løsning, reduseres risikoen for at selger blir holdt endelig økonomisk ansvarlig for disponeringskostnadene fordi kjøper allerede har betalt inn midler på overdragelsestidspunktet. I tillegg sparer kjøper seg for utgifter til sikkerhetsstillelse, eksempelvis utgifter til utstedelse av et Letter of Credit.

¹⁷⁹ Undertiden kan utbetalingen fra fondet likevel bli ansett som skattbar inntekt, for eksempel hvis midlene fra depotet utbetales til en annen aktør enn den som innbetalte disse. Det kan vanskelig oppstilles en generell regel om når det må svares skatt for midlene fordi det må vurderes konkret ut ifra forholdene i hvert enkelt tilfelle. Fremstillingen bygger på samtaler med Marius Pilgaard, seniorskattejurist i Finansdepartementet.

¹⁸⁰ Anbefalte retningslinjer pkt. 7.1.

¹⁸¹ En såkalt "cash call", jf. ovenfor i punkt 3.1.1.

Ulempen er imidlertid at kjøper i realiteten betaler mer for tillatelsen enn det en ville gjort uten fjerningsbidraget. Løsningen innebærer altså *ikke* at kjøpers økonomiske belastning reduseres fullt ut. Kjøper må for det første ha midler tilgjengelig til dekning av forpliktelsen allerede på overdragelsestidspunktet. Dessuten må kjøper binde en vesentlig mengde kapital fra tidspunktet for overdragelsen, i motsetning til når det benyttes en deponeringsløsning hvor det settes av midler først mot slutten av feltets levetid.

Vurderer partene først et arrangement som innebærer sikkerhetsstillelse i form av kontanter, kan en derfor like gjerne benytte seg av en deponeringsløsning. Deponeres midlene får selger riktignok ikke "sikret seg" disse allerede på overdragelsestidspunktet, men midlene betales fortsatt inn på et tidspunkt hvor det fremdeles er verdier igjen i feltet, jf. ovenfor i punkt 7.1. Dessuten kan det være en fordel å benytte en deponeringsløsning som innebærer at sikkerhet stilles på et senere tidspunkt, fordi det normalt er mindre usikkerhet knyttet til beregningen av disponeringskostnadene jo kortere frem i tid disponeringstidspunktet ligger, jf. punkt 6.4 ovenfor.

Videre kan det være nyttig både for kjøper og de øvrige rettighetshavere at midlene administreres av en uavhengig tredjepart. Oppbevares midlene hos selger i stedet, kan det innebære en risiko for at midlene går tapt, hvis selger skulle komme i økonomiske vanskeligheter i perioden mellom overdragelsestidspunktet og tidspunktet for gjennomføring av disponeringsvedtaket.

Benytter partene en deponeringsløsning vil avkastningen i tillegg komme kjøper til gode umiddelbart. Dermed slipper partene å bli enige om en formel for beregning av det beløp som selger skal betale til operatør, og eventuelt til kjøper, når disponering er gjennomført.

8.7 Tilbakekjøpsrett

I anbefalte retningslinjer fra Norsk olje & gass, er det også foreslått en løsning som går ut på at selger kan kjøpe tilbake tillatelsen på nærmere bestemte vilkår dersom kjøper får økonomiske problemer. Tanken er at selger kan utnytte tillatelsens eventuelle restverdi til å betale utestående disponeringskostnader.¹⁸²

Likevel viser samtaler med flere aktører på norsk sokkel at det er lite aktuelt å benytte en slik løsning. Overdrar selger en tillatelse er det som regel fordi selger har et behov for å frigjøre

¹⁸² Anbefalte retningslinjer pkt. 7.1.

midler, eller fordi selger av kommersielle årsaker ikke ønsker å ha tillatelsen i sin portefølje.¹⁸³ Derfor vil selger sjelden være interessert i å kjøpe tilbake tillatelsen på et senere tidspunkt.

Videre må departementet gi samtykke til overdragelsen etter petroleumsløven § 10-12 (1). Partene har ingen garanti for at departementet gir et slikt samtykke når tillatelsen overdras tilbake til selger, eksempelvis fordi de faktiske forholdene har endret seg. Situasjonen kan eksempelvis være at de øvrige rettighetshaverne har overdratt sine andeler i mellomtiden. Den økonomiske stillingen til rettighetshavergruppen kan også være endret.

Endelig kan kjøper selv benytte eventuelle gjenværende verdier i feltet til å dekke disponeringskostnadene. Det er lite hensiktsmessig at kjøper skal selge tillatelsen tilbake til selger, for at selger deretter skal realisere verdiene i tillatelsen. Hertil kommer at et tilbakekjøp vil medføre administrative kostnader på lik linje med den opprinnelige overdragelsen.

Et annet spørsmål er om tilbakekjøpsrett kan være et alternativ dersom kjøper ikke klarer å stille annen sikkerhet. Partene har eksempelvis avtalt at kjøper skal besørge utstedelse av et Letter of Credit på the trigger date, men så viser det seg at kjøper ikke er i stand til å fremskaffe instrumentet. Kan det være hensiktsmessig å avtale at selger i så tilfelle skal ha rett til å kjøpe tilbake tillatelsen?

Som tidligere nevnt, krever selger i praksis at det stilles sikkerhet på et tidspunkt hvor det er nok verdier igjen i feltet til å dekke kjøpers andel av disponeringskostnadene. Overdras tillatelsen tilbake til selger, skal det derfor i teorien være mulig for selger å oppnå dekning for forpliktelsen ved å realisere de gjenværende verdier i feltet, så fremt reserveestimatet er korrekt. Når det er sagt, er det neppe særlig ressurseffektivt at kjøper skal selge seg ut av feltet for at selger deretter skal gjenoppta virksomheten igjen. Har kjøper misligholdt betalingsplikten, er det dessuten trolig at de øvrige rettighetshaverne benytter seg av muligheten til å ta beslag i hans del av den petroleum som produseres.¹⁸⁴ I så tilfelle går

¹⁸³ Selger kan av strategiske årsaker ønske å frigjøre midler, for eksempel til å kjøpe seg inn på et annet felt.

Tilfellet kan være at det har åpnet seg en mulighet til å kjøpe seg inn på et felt hvor eksisterende infrastruktur kan utnyttes bedre. Et annet motiv kan være at selger vil kjøpe andeler i et felt hvor en er rettighetshaver fra før av, fordi det anses lønnsomt å øke deltakerandelen i dette. Se også punkt 6.4.

¹⁸⁴ Jf. punkt 3.3.1 ovenfor.

kjøpers andel av produksjonsinntektene uansett med til å dekke den forpliktelse som selger holdes ansvarlig for. Endelig risikerer en selger som igangsetter en tilbakekjøpsprosess at de øvrige rettighetshaverne krever å overta kjøpers deltakerandel når betalingsplikten er misligholdt i tre måneder.¹⁸⁵

På denne bakgrunn er det trolig mer hensiktsmessig at kjøper forplikter seg til å betale et beløp tilsvarende det beløp en skulle stilt sikkerhet for i the Letter of Credit, dersom kjøper ikke er i stand til å fremskaffe instrumentet. Hvis beløpet ikke innbetales, har selger i så fall et krav som med hjemmel i tvangsfullbyrdelseslovens bestemmelser kan benyttes til å ta beslag i øvrige verdier kjøper måtte ha.

¹⁸⁵ Samarbeidsavtalen artikkel 9.1 og 9.3.

9 Avsluttende bemerkninger

Fremstillingen viser at partene må være oppmerksomme på forhold av betydning i den konkrete overdragelsessituasjon, for at sikkerhetsavtalen skal tjene det ønskede formål på en god og hensiktsmessig måte. Sentralt står risikoen selger utsettes for, og prisen kjøper må betale ved anvendelse av de ulike typer sikkerhetsstillelse. For selger kan det være hensiktsmessig å vurdere hvor stor usikkerhet det er knyttet til beregningen av disponeringsforpliktelsen når det tas stilling til hvilken type sikkerhet som skal stilles. Kjøper bør være bevisst på hvilke skattemessige og regnskapsmessige konsekvenser som følger med de ulike arrangementer, herunder om det er fordeler eller ulemper ved disse som er av særlig betydning for hans kommersielle interesser.

Ved å skreddersy avtalen på bakgrunn av de konkrete forhold, unngår partene at kjøper må stille sikkerhet for et større beløp enn nødvendig. Partene bør derfor være oppmerksomme på faktiske forhold som kan være av betydning. Et tips kan være å unngå å vurdere kjøpers finansielle situasjon slik denne isolert sett fremstår på overdragelsestidspunktet. Aktørene i bransjen utarbeider estimat på reserver og gjenværende utvinningsperiode for hvert enkelt felt.¹⁸⁶ Dette er forhold som partene kan ta med i vurderingen av kjøpers evne til å dekke disponeringsforpliktelsen. Antas det at kjøper kommer til å ligge på sitt høyeste inntjeningsnivå på disponeringstidspunktet, kan selger vurdere muligheten for å redusere kravene til sikkerhetsstillelsen, hvis det bidrar til at selger får en bedre pris for tillatelsen. Er det på den annen side usikkert om kjøper i det hele tatt kommer til å ha andre inntekter på disponeringstidspunktet, er det et forhold som kan tale for at selger prioriterer en type sikkerhetsstillelse som innebærer mindre risiko for å bli holdt endelig økonomisk ansvarlig for forpliktelsen – selv om det skulle føre til at en får en dårligere pris for tillatelsen.

Maler på sikkerhetsavtaler kan være gode hjelpemidler for partene både i en forhandlingsfase og ved den etterfølgende utforming av sikkerhetsavtalen. Når partene har slike hjelpemidler tilgjengelig, skjerpes imidlertid kravene til partenes selvstendighet, i den forstand at partene hele tiden må være bevisst på hvorfor en ønsker å benytte seg av en bestemt løsning eller betingelse foran en annen.

¹⁸⁶ Etter regnskapsreglene plikter aktørene å gi slike opplysninger, jf. regnskapsloven § 7-34. For børsnoterte selskaper følger det av regnskapsregelverket IFRS, herunder standarden IAS, se regnskapsloven § 3-9 (2).

10 Litteraturliste

Bøker

- Bainbridge Bainbridge, Stephen M., *Mergers and Acquisitions*, 3. edition (New York 2012).
- Bergsåker Bergsåker, Trygve, *Pengekravsrett*, 2. utgave (Oslo 2011).
- Bråthen Bråthen, Tore, *Styremedlem og aksjonær*, 2. utgave (Oslo 2009).
- Gulden Gulden, Bror Petter, *Revisjon: teori og metode*, 6. utgave (Oslo 2010).
- Hammer m.fl. Hammer, Ulf, Trond Stang, Sverre B. Bjelland, Yngve Bustnesli og Amund Bjøranger Tørum, *Petroleumsloven*, (Oslo 2009).
- Kaasen Kaasen, Knut, *Petroleumskontrakter* (Oslo 2006).
- Pedersen Pedersen, Hans Viggo Godsk, *Bankgarantier*, 2. utgave (Odense 2003).
- Smith Smith, Carsten, *Kausjonsrett*, 3. utgave ved Marianne Olssøn og Terese Smith (Oslo 1997).
- Vinje Vinje, Eirik H., *Tolking av garantier i forretningsforhold* (Oslo 1999).

Artikler mv.

- DECC DECC, "Guidance Notes. Decommissioning of Offshore Oil & Gas Installations and Pipelines under the Petroleum Act 1998" (2011).
- Hale og Rapp Hale, James C. og Rapp, Brandy M., "Intercorporate Guaranties: Best Practices for Turbulent Times", *Commercial Lending Review*, January-February 2009.

- Hammerson Hammerson, Marc, "Decommissioning offshore oil and gas facilities: Industry contracts and security arrangements" (2009).
- Hammerson er partner i det internasjonale advokatfirmaet Stephenson Harwood. Artikkelen bygger på et foredrag Hammerson holdt på en IBC-konferanse om disponeringskostnader i olje- og gassindustrien i Aberdeen juni 2008.
- Artikkelen er tilgjengelig på følgende internettadresse (sist sjekket 28.04.2013):
http://www.shlegal.com/Asp/uploadedFiles/File/Newsletters/2008newsletters/06_08/Decommissioning_offshore_oil_and_gas_facilities.pdf
- Kaasen Kaasen, Knut, "Statsdeltagelsesavtalen i norsk petroleumsvirksomhet: Kontraktsrettslig form, konsesjonsrettslig innhold – eller omvendt?", *Tidsskrift for Rettsvitenskap* (1984).
- Karlsen Karlsen, Morten, "Fjerningskontrakter i petroleumsvirksomheten", *Marius nr. 409* (2012).
- Krydsby Krydsby, Stian Tjørswaag, "Overdragelse av deltakerandeler i utvinningstillatelser: Forholdet til avslutningsforpliktelser", *Marius nr. 370* (2009).
- Mankabady Mankabady, Samir, "Decommissioning of Offshore Installations", *Journal of Maritime Law and Commerce, Vol. 28, No. 4* (October 1997).
- Mankabady er Professor of Law ved Liverpool John Moores University og har en LL.M. og Ph.D ved London University.
- Mugasha Mugasha, Agasha, *The Law of Letters of Credit and Bank Guarantees* (2003).
- Oil & Gas UK Oil & Gas UK, *Decommissioning Security Agreement Guidance Notes*, (2009).
- Oil & Gas UK Oil & Gas UK, *Economic Report 2012*, (2012).
- Tilgjengelig på følgende internettadresse (sist sjekket 28.04.2013):
<http://www.oilandgasuk.co.uk/cmsfiles/modules/publications/pdfs/E030.pdf>
- Sollund og Mysen Sollund, Trond og Mysen, Lars Ragnar, "Kontraktsmessige utfordringer ved fjerning av innretninger på sokkelen", *Lov og Rett* (2009).

Standard & Poor's	Standard & Poor's, "Corporate Criteria", <i>Ratings Direct</i> (2004). Tilgjengelig på følgende internetadresse (sist sjekket 28.04.2013): http://www.maalot.co.il/data/uploads/pdfs/1.Parent_Subsiary.pdf
Stavang	Stavang, Endre, "Overveltning av disponeringskostnader knyttet til gassrørledninger på norsk sokkel", <i>Marlus nr. 300</i> (2003).

Norske lover

Aksjeloven	Lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper
Finansavtaleloven	Lov 25. juni 1999 nr. 46: Lov om finansavtaler og finansoppdrag
Konkursloven	Lov 8. juni nr. 58 om gjeldsforhandling og konkurs
Petroleumsloven	Lov 29. november 1996 nr. 72 om petroleumsvirksomhet
Petroleumsskatteloven	Lov 13. juni 1975 nr. 35 om skattlegging av undersjøiske petroleumforekomster mv.
Skatteloven	Lov 26. mars nr. 14 om skatt av formue og inntekt
Tvangsfullbyrdelsesloven	Lov 26. juni nr. 86 om tvangsfullbyrdelse

Forskrifter

Forskrift 27. november 2012 nr. 1211	<i>Storingsvedtak om skatt av inntekt og formue mv. for inntektsåret 2013 (Stortingets skattevedtak).</i>
Forskrift 27. juni 1997 nr. 653	<i>Om petroleumsvirksomhet (petroleumsforskriften).</i>
Forskrift 19. juni 1997 nr. 618	<i>Om petroleumsregisteret.</i>

Internasjonale kilder

Havrettskonvensjonen	The United Nations Convention on the Law of the Sea.
IMOs retningslinjer	Guidelines and Standards for the Removal of Offshore Installations and Structures on the Continental Shelf and in the Exclusive Economic Zone (resolution A.672 (16) av 19. oktober 1989).
Luganokonvensjonen	Convention of 16 September 1988 on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters.
OSPAR-konvensjonen	Oslo-Paris Convention for the Protection of the Marine Environment in the North-East Atlantic.
OSPAR beslutning 98/3:	Decision 98/3 on the Disposal of Disused Offshore Installations.
The Petroleum Act	The Petroleum Act 1998. Act. No. 96/1998 .

Dommer

Rt. 2012 s. 1267.

Rt. 2004 s. 1921 (Shell-dommen).

Rt. 2011 s. 1553.

Rt. 1993 s. 1053.

Forarbeider

Meld.St.12 (2009-2010).	<i>Finansmarknadsmeldinga 2009.</i>
Ot.prp.nr.48 (2008-2009)	<i>Lov 29. november 1996 nr. 72 om petroleumsvirksomhet.</i>
Ot.prp.nr.95 (2008-2009)	<i>Om lov om endringer i skatte- og avgiftslovgivinga mv.</i>
St.prp.nr.1 (2005-2006)	<i>For budsjettåret 2006.</i>
Ot.prp.nr.39 (2004-2005)	<i>Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap mv. (regnskapsloven) og enkelte andre lover.</i>
St.meld.nr.38 (2003-2004)	<i>Om petroleumsvirksomheten.</i>

Rapporter, uttalelser mv.

Finansdepartementet	Finansdepartementet v/Skattelovavdelingen, prinsipputtalelse, ref. 10/3174, <i>Subsidiært økonomisk ansvar for disponeringskostnader ved overdragelse av utvinningstillatelser på norsk sokkel – skattemessige spørsmål</i> (30.04.2012).
Klima- og forurensningsdirektoratet	Klima- og forurensningsdirektoratet, rapport, <i>Avvikling av utrangerte offshoreinstallasjoner</i> , mai 2010.
Klima- og forurensningsdirektoratet	Klima- og forurensningsdirektoratet, rapport, <i>Helhetlig forvaltningsplan for Nordsjøen og Skagerrak</i> , 2010.
Norsk olje & gass	Norsk olje & gass, høringsuttalelse, 16.01.2009. Tilgjengelig på følgende internettadresse (sist sjekket 28.04.2013): http://www.regjeringen.no/upload/OED/pdf%20filer/Høringer/Endringer%20petroleumsloven/OLF.pdf
Norsk olje & gass	Norsk olje & gass, brev til Finansdepartementet, datert 30.06.2010. Dokumentet kan fås ved å rette forespørsel til postmottak@fin.dep.no .

Avtaler

Samarbeidsavtalen

Avtale for petroleumsvirksomhet med vedlegg A (Samarbeidsavtalen) og vedlegg B (regnskapsavtalen).

Siste versjon tilgjengelig på følgende internettadresse (sist sjekket 28.04.2013):

<http://www.regjeringen.no/Upload/OED/Vedlegg/Konsesjonsverk/k-verk-vedlegg-1-2.pdf>

Nettartikler

BP

BP, kunngjøring på selskapets hjemmesider.

Tilgjengelig på følgende internettadresse (sist sjekket 28.04.2013):

<http://www.bp.com/extendedgenericarticle.do?categoryId=9003506&contentId=7007132>

Finans Norge

Finans Norge, Hva er Nibor?, publisert 30.01.2013.

Tilgjengelig på følgende internettadresse (sist sjekket 28.04.2013):

[http://www.fno.no/Fot/arkiv-nyheter/2013/01/hva-er-nibor-/](http://www.fno.no/Fot/arkiv-nyheter/2013/01/hva-er-nibor/)

Petroleumstilsynet

Petroleumstilsynet, kunngjøring på tilsynets hjemmesider.

Tilgjengelig på følgende internettadresse (sist sjekket 28.04.2013):

<http://www.ptil.no/nyheter/samtykke-til-bruk-av-varg-utover-opprinnelig-planlagt-levetid-article5980-24.html>

Aftenposten

Aftenposten, publisert 02.04.2011.

Tilgjengelig på følgende nettadresse (sist sjekket 28.04.2013):

<http://www.aftenposten.no/okonomi/innland/Jakten-pa-den-siste-olje-5115037.html>

Oljedirektoratet

Oljedirektoratet, *Forsvarlig fjerning av gamle innretninger*, publisert 15.02.2011.

Tilgjengelig på følgende internettadresse (sist sjekket 28.04.2013):

<http://www.npd.no/no/Tema/Avslutning-og-disponering/Temaartikler/Forsvarlig-fjerning-av-gamle-innretninger/>